

Kamarás Klára

PÜNKÖSDI KENYÉR

Kamarás Klára

Pütkösdi kenyér

Kamarás Klára

Pünkösdi kenyér

2014-2015

*emlékek, gondolatok,
válogatott és új versek*

HÉTHATÁR

2015.

Kamarás Klára
Pünkösdi kenyér
2014-2015

A könyvborító Erőss Zsolt munkája

© Kamarás Klára

ISBN 978-615-80040-2-2

Előszó

Remélem, nem ez az utolsó kötete Kamarás Klárának. Bár ő azt mondja, hogy most kiürítette a „fiókot”. De mi, akik szeretjük őt és műveit, várjuk a következő alkotásait. Hiába van már néhány évvel túl a nyolcvanon, ő kortalan: gondolatai frissek és aktuálisak, akkor is, ha a régmúltba tekint vissza, és akkor is, ha a jelenről szól. Az olvasóknak egyben korrajz ez a kötet: a gyermekkor, a háború, a tanulás, a pályakezdés, a családalapítás, a politikai változások – s mindezek megélése, majd több évtized múltán a leírása megmutat egy embert, aki már gyermekként is különcként számított, mert soha nem állt be a sorba. Volt véleménye mindig, mindenről, és az önmagához való hűség alakította az életét. Az *öreg hölgy leltára* című versében írja: Perlekedő öregasszony, / szava senkit ne riasztson, / mert mindig csak arról szóltam, / amit igaznak gondoltam.

Nehéz lehetett és lehet együtt élni ezzel a nagyfokú igazságérzettel – ugyanakkor ennek is köszönhetjük, hogy a másként látás kikényszerítette Kamarás Klárából hol prózában, hol versben, hol festményben a gondolatokat. Persze ehhez kellett a tehetség is, mely korán megmutatkozott, aztán évtizedekre az írás megpihent, viszont a festmények sorra készültek, és eljött ismét az írás ideje – örömünkre.

Kapcsolata a tárgyakkal rendkívüli – ezt mutatja a *Nekrológ a törmelék fölött* - című verse. És az élőlényekhez hogyan viszonyul-viszonyult? Erről tanítványai

szólhatnának igazán, akikkel tanári pályafutása során találkozott. És a társ: Tibor, aki több mint hat évtizede kíséri Kamarás Klára életét – ott van minden szóban, sorban, mondatban. Továbbá a barátok, akik nincsenek sokan, de egy-egy versben most is megjelennek. Kiemelkedő Kaskötő István és Kamarás Klára óceánon átívelő barátsága, mely leküzd sok ezer kilométert. De meg kell említenem az állatok, kivált a kutyák szeretetét és megértését is: Dollár, Brumi és Piros történetei példák erre.

Van még valami, ami nagy hatással volt Kamarás Klára alkotói tevékenységére: ez nem más, mint a technikai fejlődés. Hiszen számítógép és internet nélkül a szerzői énje nem teljesedett volna így ki, mint ahogy ez megtörtént. És a kezdet ehhez a Kanadában élő Kaskötő István által szerkesztett Kaláka irodalmi lap volt, a folytatás pedig sok hazai portál lett, valamint a korábban még nyomtatott formában is megjelent Hetedhéthatár. Majd következtek a Kamarás-kötetek sorra, most már a tizennyolcadiknál tart. Mostani könyvében az *Önkritika* című versben a kétkedő szólal meg: Néhanapján mégis / arról álmodok: / lesz majd, aki azt mondja, / hogy költő vagyok.

Nemcsak lesz majd, aki ezt mondja, hiszen sokak számára és számomra is egyértelmű, hogy Kamarás Klára költő.

Pécs, 2015. március 12.

L. Gáspár Katalin

Valahol el kell kezdeni

Talán mégsem Ádámnál és Évánál kezdem, bár amilyen gyorsan fut az idő, a bibliai korok mintha nem is olyan régen lettek volna, legalábbis a Föld történetéhez viszonyítva...

Az meg szinte tegnap volt, hogy irodalmi összejövetelekre jártam. Szebeni Attila moderátor-délutánjára Tarjánba, majd találkozóra, Pestre, aztán a Barátokhoz Zalakarosra, vagy az Irodalmi Rádió meghívására Miskolcra.

Letenyére is eljöttek amatőr irodalmár barátaim, Pestről, Szegedről, Pécsről és az ország túlsó végéből is, de még kanadai vendégünk is volt, kétszer is, Kardos András személyében... Ilyenkor hegyi gulyás, bor mellett olvastuk fel műveinket Varga Árpád pincéjében, vagy fehér asztal mellett beszélgettünk, ismerkedtünk Ságvári Endre vendéglőjében. Legutóbb a Radics Panzióban találkozott a Fullextra csapata.

A letenyei találkozók programjának mindig volt egy közös pontja.

Minden csoportot felkísértem a letenyei házasságkötő terembe, hogy hírét vihessék Letenye egyik büszkeségének, Kustár Zsuzsa egész falat betöltő mozaikjának. Manapság már nem megyek sehova, – nyolcvanon túl-talán még az emeletre se tudnék felmenni, mégis előttem van a kép, amit annyiszor láttam: Kustár Zsuzsa műve: A párosító szerelem meséje.

Minden találkozás – ezzel a művel – kicsit más volt, mert mást domborított ki, a képet elemző előadó.

Első alkalommal a mozaik elkészítésének módja ejtett csodálatba. Nem műteremben készült, hanem a mű-

vész saját lakásán négyzetméterenként rakta ki, aztán Letenyén, a helyszínen került minden pontosan a helyére és kialakult a lenyűgöző látvány.

A képben rejlő népmesei elemek elragadóak: a hatalmas életfa, a sárkány, lovasok... Nap, Hold és számtalan, önmagában is gyönyörű szimbólum mindegyikének érdekes a magyarázata. Megtudtuk, hogy a kép mondanivalóját az álomfejtés oldaláról is meg lehet közelíteni.

A csillogó mozaikfalról most mégse a mese, vagy az álom jut eszembe, hanem maguk a mozaikszemek varázsolnak el.

Hirtelen az ötlött fel, hogy egy-egy kis kocka szinte semmit nem jelent, mégis összerakva a sok parányi darabot, csodálatos világ tárulhat elénk. Eljátszom a gondolattal...

Ha itt állna előttünk halomban, a tengernyi alkotóelem, mennyi mást lehetne összerakni belőle! De hol a kékből maradna, hol a pirosból, vagy talán csak egy kevés arany hiányozna, hogy befejezhessük. Ha elveszne a pontos tervrajz, talán soha többé nem állna össze az igazi kép... A hiányt lehet pótolni, az üres helyeket befesteni, de a lényegtelennek tűnő eltérés talán az egészet megváltoztatná.

Olyan ez, mint a történelem. Annak is tengernyi részlete van, és ki így magyarázza, ki úgy rakja össze. Persze, ez már nem játék, mert a múlt idők darabjait mindenki saját érdekei szerint kombinálja és igyekszik elhitetni mindenkivel, hogy az ő képe az egyetlen, igazi.

A közelmúltat ki így élte meg, ki úgy, de mindenki élete csak egy mozaik kocka az idők forgatagában.

Csak akkor látunk hű képet, ha minden a helyére kerül.

Lassan kihal az a korosztály, aki átélte – legalább gyerekként – a háborús éveket, Horthyt, majd Rákosit, Kádárt és a saját bőrén tapasztalta, saját szemével látta a történelemnek azt a kis morzsáját, ami a valóságból rá jutott. Ha hiányosak az emlékek, a fiatalabbak már egy átfestett képet kapnak ezekről az időkről, mint ahogy nekünk is módosított képet festettek annakidején, a negyvenes években, István királyról, Zrínyiről, Mátyásról, 1848-ról. Idealizált portrét kaptunk „Kossuth apánkról”, feketét Görgeyről, de valószínű, hogy a még régebbi események sem úszták meg a politikai célok szerinti átköltést.

A történelem nemcsak a neves emberek története, ott van körötte minden ember a maga parányi mozaikjával, ami lehet, hogy nem tűnik fontosnak a vezető személyek dokumentumai között, de ha hiányzik, könnyen megváltoztatható a kép, az elveszett részeket hamis színekkel lehet befesteni.

Az emberek többsége úgy látja a múltat, ahogyan látatják vele. Az igazságot magukkal viszik a szemtanúk.

Le kellene írni mindent, amit lehet. Ki így látta, ki úgy, nem baj, ha csak egy kis szürke részlet, de az is fontos a nagy vonulatok háttereként.

Háború volt, de annak is vége lett egyszer

Édesanyám sokszor emlegetett egy esetet, ami még az állítólag „boldog békeidőkben” történt.

Vásár volt vagy búcsú, nem is emlékszem már pontosan rá, hogyan mesélte...

Engem a karján vitt a sátrak, asztalok, a vásárló vagy csak bámészkodó emberek között. Megállt egy-egy ismerőssel beszélgetni, csodáztatni a kisbabáját, hiszen mindenki vetett rám is pár kedves szót, s akkor már el lehetett újságolni minden különleges hőstettemet. Olyanokat, hogy nem vagyok hajlandó csaló cumit venni a számba, vagy, hogy már rá lehet ültetni a bili-re. Anyámnak mindez a csodák gyönyörűsége volt, mert késői és egyetlen gyerekként születtem és talán el se tudta képzelni, hogy mások nem látnak rajtam semmi különöset.

Vásárolni nem akart semmit, csak élvezte a napfényt, a gondtalan nézelődést, tereferét és az ismerősök mosolyát.

Az egyik sátor alól kiszólt egy természetes asszonyosság a gyöngyök, játékok, rózsafüzérek sokaságából:

– Mutasd már nekem is a picit! Jé! Hát éppen olyan gödrös a pofácskája, mint az unokámnak. Válasszatok valamit! Van itt játék, cukor, csokoládé, minden a világon... Legalább ezt a forgót vigyék!

Anyám szabadkozott, nem akart semmit venni.

– Nem pénzért! Ajándékba adom a picinek. Tartsd csak ide, hadd válasszon! Tudhatod, hogy a csecsemő kezének varázsereje van. Megmutatja a jövőt...

Ez felkeltette a közelben lézengők érdeklődését. Egész csoport gyűlt körénk, figyelve, mit fogok választani magamnak.

Mindenki ledöbbsent, mikor a sok fényes csecsebecse helyett az asztal szélén felejtett kenyérdarab után nyúltam.

Az asszonyok összesúgtak: Rosszat jelent. Gond, éhség, nyomor várható... talán háború.

Háború még nem volt, csak szegénység, de pár év múlva az is megérkezett.

Az én eszmélésem a háborús évekre esett. Milyen a gyerek? Úgy látja a világot, mint egy szükségszerű állapotot. A felnőttekben megbízik, az eseményeket természetesnek veszi.

Anyám és mostohaapám, István németül beszéltek, amiből egy szót se értettem, mégse mehettem a többi gyerek közé, nehogy kifecsegyem, miről van otthon szó. Magányos gyerek voltam, de ennek nem voltam tudatában, mert sok játékom, könyvem volt és kedvemre írhattam, rajzolhattam. Időnként a mostohaapám eltűnt... azt mondták munkaszolgálatra ment. Ezt se éreztem tragédiának, ahogy azt se, hogy a háború vége felé Istvánnak remegett a keze, anyám pedig időnként elvesztette az eszméletét. Ilyenkor, hoztam a gyógyszerét, vagy egy pohár vizet, amivel felloccsoltam, megittam. Ahogy be voltam tanítva. Én csak a szirénák hangjától, a légítámadástól féltem és attól, hogy meghalok.

Aztán 1944-ben István elment és soha többé nem láttuk. Kimehettem a többi gyerek közé, mert már nem volt mit titkolni.

Tízen voltunk gyerekek a bérházban, és a környékről is hozzánk csapódtak páran. Repülőt hajtogattunk papírból. Gyurka két aprófát összeszögelt és propellert tűzött az elejére, azzal rohangásztunk és berregtünk hozzá. Az udvaron nyaraló két oleander közé repülőteret építettünk.

– Fel a kezekkel!

– Hands up!

– Sztoj! Hole ruki! Pusku matra! – kiabáltuk. Azt se tudtuk, mit mondunk. Van-e valami értelme? Egyik gyerek a másiktól vette át, mint a kiszámolókat:

– Ec pec, kimehetsz..., de most háború volt.

Nekünk a háború egyelőre játék volt.

Pécs, ahol éltünk, könnyen átvészelte a háborút, és végül a város ostromát is.

A házbeliek elmentek a vasútállomásra, mert az a hír jött, hogy a váróterem tele van disznóval. A németek már nem tudták elszállítani. Aki oda mert menni, vihetett, amennyit el tudott hajtani. Gyuri – egy korombeli srác – engem is hívott, de anyám nem engedett. Valami hét is lehetett, amit hazahajtottak. Nagy disznóölés volt az udvaron.

Kaptunk mi is kóstolót a hurkalevesből. Mást nem.

A háború ürügyén valakik kirabolták a bőrgyárat, a dohánygyárat, az elhagyott lakásokat.

Gyurka három keréssel tért haza. Azt mondta egy lakásban a zsúrkocsiról szerelte le. Egy repülőgépet akart csináltatni, ahhoz kellett neki.

Biciklit is szerzett magának. Állítólag a Főposta elől hozta. Zöld volt, de azonnal átfestette.

Maga az ostrom csak három napig tartott.

Az utolsó este remegett a pince fala. Féltem. Anyám rumot rakott a teámba és ezzel átaludtam a város el-

foglalásának éjszakáját. Nem tudtam semmit arról, hogy a szomszéd ház tetejét átszakította egy akna.

És mégis! A szirénák, a becsapódások hangja örökre belém ivódott. Még több évtizeddel a háború után is összerezsentem egy erősebb hangtól, vagy, ha a kanyarban egy autó felvisített, mint egy távoli szirénahang. Talán az álom kábulatában átélt rettenet még jobban rögzül, mintha ébren szembenézünk a valósággal.

December volt, mikor Pécsre bejöttek az oroszok. Az első katona, aki bejött az udvarba, diót osztogatott a köré sereglő gyerekeknek, ezzel részünkről szent volt a béke. Egy másik körbejárt a lakásban és kiborogatta az összes fiókot, de nem talált semmi kedvére valót. Egy fiatal katona kölcsönkérte nagynéném karóráját, ami az utolsó emléke volt a vőlegényétől, aki meghalt a fronton. Nem akarta odaadni, de a fiú könyörgött, hogy az őrsegváltás miatt kell, és olyan becsületes képe volt! Sajnos éjjel továbbmentek és nem tudta visszaadni az órát.

Pár héttel az ostrom után Gyuri egy jókora, fából esztergált repülővel jött haza, amit egy ismerős mester dohányért készített neki. A repülőnek igazi kerekei voltak!

Megindult az iskolákban a tanítás, a házbeli gyerekek mind elmentek, csak én voltam otthon, mert anyám attól félt, hogy elvisznek az oroszok, és ha engem is elveszít, nem lesz senkije.

Én szívesen kimaradtam volna végleg az iskolából, de a következő tanévet már nem lóghattam el, mert a helyzet stabilizálódott.

Beíratkozás

Bizony, nem volt egyszerű visszakerülni a gimnáziumba, ahol az előző években tanultam.

Az újságból tudtuk meg mikor lesz a beíratás az én iskolámban, a nyolcosztályos Szent Erzsébet leánygimnáziumban.

Szerencsére nem magam menten, hanem édesanyám kíséretében. A teremben trónoló apáca ugyanis nem akart felvenni a listára, pedig harmadiknak értünk oda.

– Ha valaki nem jön meg a régi tanítványaim közül... a végén meglátjuk, akkor talán... – szabadkozott, de alig palástolt ellenszenvvel, és szélsébesen elkezdte beírni a neveket. Azokét, akik ott sem voltak.

– Mi az újság felhívására jöttük – mondta anyám.

– Kedves anyuka, értse meg, tulajdonképpen nincs is hely új tanuló számára – próbált nyájaskodni a máter, de mintha ez is nehezére esett volna.

– A kislányom nem új itt. Láthatja a bizonyítványán! Csak kihagyott egy évet, mert azt híresztelték, hogy az oroszok el akarják vinni a gyerekeket. Féltettem. Egy tanévet vesztett. Most ezért nem veszik vissza?

– Sajnálom, nem tehetek semmit! – ez már a teljes elutasítás hangja volt.

– Ne mozdulj innen! – szólt rám anyám. – Megyek az igazgatónőhöz... – és kifordult az ajtón.

– Ennek semmi értelme – kiáltott utána az apáca.

Pár perc múlva beviharzott a főnöknő. Igen haragosnak látszott. Máter Klára fülébe sziszegett valamit. Azonnal bekerültem a névsorba. (Mellesleg, a máter Reveramer apám rokona volt.)

Az osztályban

Sokan voltunk, tele egy nagy terem, mert csak egy osztály indítására kapott engedélyt a zárda.

A fontosabb tantárgyakat két csoportra osztva tanultuk. A készségtárgyaknál: ének, rajz, testnevelés órán mindannyian együtt voltunk.

Jó tanuló voltam, fegyelmezett, csendes, aki a légynek se vétett. Ha kicsit kilógtam a sorból, az csak azért volt, mert mi szegényebbek voltunk, mint a többi család, aki oda járatta gyermekét. Orvosok, jómódú kereskedők, iparosok csemetéivel voltam egy osztályban. Szép ruháik voltak, de ez akkor nekem fel se tűnt. Én a nagynéném megunt ruháit hordtam, amit anyám rám igazított... na, nem nagyon, mert akkor hamar kinőhettem volna. (Képzelem, hogyan lógott rajtam!)

A rajz, testnevelés és biológián kívül minden tantárgyat apáca tanított nekünk.

Az osztály létszáma egyre növekedett. Két évvel idősebbek is kerültek közénk, akik családjukkal nyugatról később értek haza.

A nagy létszám miatt az iskola engedélyt kapott a csoportbontásra, így a következő évben végleg kettéosztották az osztályt.

Mint a legtöbb jó tanuló, én is az A osztályba kerültem.

Mégsem ment simán az életem.

Az első nagyobb döccenőt egy házi feladat okozta. Máter Kára ezt a témát adta: Pórus jártam, mert füllen tettem.

Hogyan írhatnék erről, hiszen engem arra tanított az édesanyám, hogy mindig igazat kell mondani.

Ez persze egy lecke... csak fogalmazás, mese. Ha úgy vesszük, egy színdarab szereplőivel se esik meg igazából, mindaz, amit a színpadon csinálnak.

Így hát írtam, egy kislányról, aki hazudott és nagyon megjárta... Írtam én, első személyben, mert a cím is ezt sugallta. Úgy éreztem, nagyon jól sikerült...

Beadtam a füzetet és reménykedtem, hogy jó jegyet kapok.

Valóban. Jeles lett, és hozzá egy óriási dicséret. De nem ám a stílust, a kifejezéseket, a helyesírást dicsérte a tanár, hanem azt mondta:

– Látjátok! Milyen őszinte ez a kislány! Bevallja, hogy milyen nagy bűnt követett el: Hazudott! Bizony szép, hogy azóta már megbánta!

Példaképnek állított az osztály elé.

Én meg töredelmesen bevallottam, hogy ez csak egy történet, amit én találtam ki.

– Ne hazudj! Ennyi fantáziája nem lehet egy gyereknek... – förmedt rám az apáca.

Szerencsére csengettek, így nem kellett tovább magyarázkodnom.

A következő tanévben egy versem miatt húztam ki a gyufát. Mért is kellett megmutatnom! Azt hittem dicséretet kapok, vagy valami eligazítást, hogyan írhatok még szebbet. De csak morgott a máter:

– Mit akarsz ezzel? Menj, és ne irkálj számárságokat!

Én azért tovább is írogattam, de többé nem mutattam meg a tanáraimnak, csak a családtagjaim olvasták a verseimet, meg néhány osztálytársam.

Minden lehető alkalommal nagy ünnepélyek voltak, színdarabokat is rendeztek, de én soha nem szerepeltem, mert édesanyám bement máter Klárához és elmondta, hogy ő nem tud nekem jelmezt, vagy külön ünnepi ruhát venni. Ne szerepeltessen! Ennek tulajdonképpen örültem, mert nagyon lámpalázás, izgulós, félénk gyerek voltam még kamaszodó koromban is. Nem is az osztálytársaimmal beszélgettem az óraközi szünetekben, hanem az alsóbb osztályosokkal játszottam, szaladgáltam az iskola udvarán.

Ma már úgy látom, hogy ha nem is voltam az osztályfőnököm kedvence, de nem is pikkelt rám, éppen csak meg akart szabadulni tőlem. Kicsit más voltam, mint a többi. Kicsit kopottabb, kicsit gyerekesebb, kicsit más képp járt az agyam, mint amihez ő hozzászokott.

Úgy voltam, mint a házőrző kutya, csak egy kis elismerésre vágytam és igyekeztem megfelelni az elvárásoknak

A következő évben átraktak a B osztályba.

A jó öreg kocsmáros

Akkoriban mikor én iskolás voltam, nem használhattunk szöveggyűjteményt. A versek bebiflázása gyakori házi feladat volt. Következő órán sorban, mindenkinek fel kellett mondani. Ennek vége-hossza nem volt, kitöltötte szinte az egész órát.

- Folytasd!... Folytasd! - mi pedig izgalommal vártunk sorunkra.

Margit néni, aki a B-ben a magyart tanította, talán maga is unta ezt. Hamarosan felfedezte, hogy sokkal szebben mondom a verseket, mint a többiek...

Ettől fogva minden magyar óra azzal kezdődött, hogy ki kellett állnom a katedra mellé verset szavalni.

Petőfi Sándortól A jó öreg kocsmárost tanultuk. Ezt is nekem kellett előadni.

Mikor odaértem, hogy „... mert az én apám a jó öreg kocsmáros, áldja meg az isten mind a két kezével!” - Margit néni már a szemét törölgette fehér csipkés zsebkendőjével.

Ezután minden óra a jó öreg kocsmárossal kezdődött, heteken át.

Egy idő múlva kezdtem én már kegyetlenül unni ezt a jó öreg kocsmárost, és Margit néni könnyes hódolatát versmondásom előtt. Pedig hát megvolt a jutalmam! Félévkor minden más, különösebb teljesítmény nélkül megkaptam irodalomból a jelest.

Unaloműzőnek legalább a címen szerettem volna variálni egy kicsit. Mert hát, ugye, háromféle módon is lehet azt mondani!

Petőfi Sándor: A jó öreg kocsmáros

A jó öreg kocsmáros, írta Petőfi Sándor

Vagy: A jó öreg kocsmáros Petőfi Sándor verse – ezt olyan felnőttesnek éreztem. Nekem ez tetszett legjobban!

A következő órán, a tanári asztal mellett állva, eszeint próbáltam kezdeni produkcióm.

Margit néni azonnal leállított.

– Ne így mondd!

Azt hittem a hangsúly nem tetszik. Újra próbálkoztam.

– Nem figyelsz? Ne így mondd!

Ijedten változtattam a szavak sorrendjén, de megint melléfogtam

– Újra, a címet!

Talán ballábbal kelt fel – futott át rajtam. – Mindegy. Megvontam a vállam, és mondani akartam.

Na, ez a vállrándítás betett az én versmondó karrieremnek!

Margit néni helyrezavart és soha többé nem állított ki verset mondani.

A második félévben nem is feleltetett és év végén nem kaptam jelest. Igaz, hogy az osztályból más se. Hiszen mégiscsak én voltam a legjobb.

A nyári szünetben államosították az iskolát. Többé nem találkoztam Margit nénivel.

Egy régi történet

Még az ötvenes évek elején, Rákosi Mátyás idejében történt, hogy egy alkalommal meghívták a Pártközpontba azokat a gazdákat, akik az aratás után, a körzetben elsőként teljesítették a beadást. Számoljanak be az eredményekről, gondjaikról!

Majs községből egy Csehszlovákiából áttelepített gazdát bíztak meg ezzel a megtisztelő feladattal. (Kiss János... vagy József volt a neve? Erre már nem emlékszem.) Jó gazda volt, egyenes, őszinte ember, értelmesen tudta kifejtetni a mondandóját. Ismerte, és megbízott benne mindenki. Rábízták hát a parasztok minden gondjukat, bajukat, a sok igazságtalanságot, ami éri őket. Menjen Budapestre és panaszolja el Rákosinak, mi van a vidéken!

A környékről többen is kaptak meghívót. Csupa ismerős. Már a vonaton beszélgetve rájöttek, hogy mindeütt ugyanazon a három területen vannak bajok. Mindenki a növénytermesztésről, az állattenyésztésről és a felvásárlásról akart beszélni.

– Nem lesz az jó, talán idő se lesz rá, hogy mindegyikünk ugyanazt fújja. Ki-ki egy témát válasszon, arról akkor részletesen beszélhet!

Fel is osztották maguk között a témákat, s Pestig másról se folyt a szó, mint amit feltétlenül Rákosi elé kell tární. Alaposan rákészültek a beszámolóra.

Odahaza reménykedve várták az emberek, mit üzen nekik Rákosi. Megoldja-e gondjukat, bajukat.

Mikor a küldött hazaért, körülvette az érdeklődő sokaság, hogy mielőbb megtudják mi, hogyan történt.

- Oda kerültél Rákosi közelébe?
 - Oda. Egy csoport kíséretében odajött hozzánk.
 - Elmondtad, mit üzentünk neki?
 - Nem.
 - De miért? Talán soha többet nem lesz ilyen alkalom!
 - Az úgy volt, hogy négyen-öten, a Rákosit kísérő csoportból, szinte egymás szavába vágva mondták, hogy náluk milyen jó, náluk milyen boldog mindenki, mekkora a lelkesedés, és hogy mennyire szereti a nép Rákosit!
- Erre Rákosi közbeszólt és azt mondta, ha ilyen jó, akkor csak csinálják tovább, ahogy eddig!- azzal elment. Mi, többiek szóhoz se jutottunk.
- Mindannyian, akik vidékről jöttünk, csalódottan néztünk egymásra. Én is csak azon gondolkodtam, mit fogok ezek után otthon mondani nektek.

Azt hiszem, egy vezető akkor követi el az egyik legnagyobb hibát, ha talpnyalókkal, hízelgőkkel veszi körül magát, akik érdekből, lelkesedésből, vagy butaságból eltitkolják előtte a valóságot.

Nincsen új a Nap alatt!

Volt egyszer egy jó forint

A dal a legjobb propaganda. Észrevétlenül berágódik az emberek agyába.

Harsogott a rádió, az utcán is volt hangszóró, mindennütt ez a nóta zengett:

„Ha énnékem száz forintom vóna...”

Ment a beharangozás minden szinten. Vége az inflációnak, érdemes dolgozni, eljött az aranykor...

Édesanyám is elhelyezkedett végre, hogy ne csak alkalmi munkából, kötésből, papucskészítésből tengődjünk, hanem legyen valami havi fix keresete, amiből megélni, sőt még félretenni is tud valamit.

– Mire megjön a tél, új télikabátot kapsz, nem kell tovább hordanod ezt a házilag eszkábált göncöt.

Állandó munkája mellett takarítást is vállalt egy ismerős családnál. Én napi 20 fillérért elvittem az öreg gyógyszerész kosztját a város túlsó végébe. Igaz, vilamosbérletet is kaptam a feleségétől, hogy ki ne húljön az ebéd.

Mire visszaértem a csere éthordóval, az asszony megterített a hallban. Én is ott ebédeltem az unokáival. Az adagom annyi volt, mint a piciké, de ki merte volna azt kevesellni?

Hét végén anyámmal a Király utcában sétálva nézegettük a kirakatokat. Válogattuk álmaim kabátját... 135-140 forintért már maga a gyönyörűség nézett rám a boltok üveglakából.

Lassan jött össze a pénz, de összejött. Sajnos, mire 1951-ben végre megvehettem volna anyám a télikabátot, addigra már csak egy hálóingre futotta anyám összegyűjtött 140 forintjából. Éppen jókor! Hetekre kórház-

ba kerültem, súlyos vérszegénység miatt. Áldassék a jó forint!

Engem nem érdekelt a politika. Sztálin, Rákosi, a római pápa, vagy bárki... olyan messze voltak! Minden olyan természetesnek tűnt. Éltünk, ahogy éltünk, mert másképp nem lehetett.

Hogyan éltünk? Hogy kabát helyett, csak hálóingre futotta?

Béke van, és mégis jegyre van még a hús?

Nem tűnt fel nekem, az akkori tizenévesnek, hogy az életünknek bármi köze lenne ahhoz, hogy kinek, kiknek a kezében van a vezetés.

Az iskolában a volt zárdisták, akik régebben a templom kórusában énekeltek, egy idő után vígan dalolták, hogy „Hej, te bunkócska, te drága” meg azt, hogy „Fel vörösök, proletárok...” és észre sem vették, hogy lassan megváltozik az életük, a gondolkodásuk, másképp látják a világot. Nem mindenki, de a többség.

Egyik nap észrevettük, hogy osztályfőnökünk nyakában már nem az aranykeretes porcelán Mária-kép lóg, hanem egy bogyónyi gyöngy... A tanáraink féltek.

1952-ben felvettek a főiskolára. A főiskolai évek alatt nemcsak szaktárgyainkat tanultuk. Kötelező volt az orosz nyelv és ideológiai előadásokat is hallgattunk. Kötelességszerűen megtanultuk az anyagot, vizsgáztunk is, de ezeknek a tantárgyaknak semmi hatása nem volt ránk. Vizsgáztunk belőle, de soha senki nem kérdezte, járok-e templomba, vallásos vagyok-e. Évfolyamtársaim között volt, aki pannonhalmi gimnáziumból jött (amit nem államosítottak), semmi hátránya nem volt ebből, mint ahogy a szakérettségisek sem élveztek előnyt. Kizárólag a tudás számított. Volt cigány tanuló is. Se a felvételnél, se a tanulmányok alatt

nem volt semmiféle megkülönböztetés, se vallás, se a bőr színe miatt, csak a tudás, az eredmények számítottak.

Ugyanaz a rendszer, ugyanaz a felső vezetés, mint gimnazista koromban és mégis egészen más légkör.

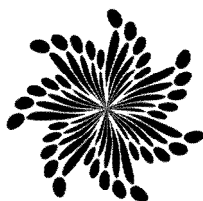
Erről pedig az jut eszembe: ki volt az elnyomó, a valásüldözö, a rasszista? A rendszer? Nem. Elsősorban az emberek, a tudatlanság és a kapott instrukciók, elvárások túllihegése.

Olyan ez, mint Vorosilov marsall fogadása. Debrecenben a háború végén. Az állomáson a magyarok orosz népi tánccal köszöntötték a magas vendéget.

– Ezt mi jobban tudjuk táncolni. Hát nincs maguknak saját, magyar táncuk? – mondta állítólag a marsall.

Mindig ez van itt. A törleszkedés, a megfelelési kényszer, öncenzúra, a képzelt elvárások szolgai teljesítése, a központi szándék félreértése.

Az emberek mindig ilyen öntudatlanul sodródnak az eseményekben. Mint a gyerekek... vagy mint a birkák a nyájban.

Pünkösdi kenyér

Másodéves főiskolások voltunk. Tanév vége felé végre összejött a pénz a gyűrűre, ami nélkül anyám hallani sem akart eljegyzésről.

Akkoriban még fizettek a véradóknak, a pénz mellé páros virsli, zsömle és egy pohár sör is járt.

Nem tudom hányszor, mennyi vérét adta az a szegény kiéhezett fiú, hogy meglegyen a gyűrűk ára és végre anyám se bánja, hogy együtt akarjuk folytatni az életünket.

Az eljegyzést Pünkösdi vasárnapjára terveztük.

1954-ben egy napi ebéd is gond volt, hát még, hogy kicsit ünnepi legyen! Annyi húst szerezni, hogy vendéget is hívhassunk? Szinte képtelenség!

- Ne félj semmit - biztatott anyám -, olyan rántott húst rittyentek, hogy a nagynénéd is megnyalja mind a tíz ujját!

- Jaj! Ha megtudja, hogy lóhúst vettél, egy falatot se eszik belőle.

- Honnan tudná, te szamár! Ha én kiklopfolom, egy éjjelre tejbe áztatom, az alföldi csikósok se ismernek rá arra a húsrá...

Szombaton már szinte minden készen állt. A csikó combja a tejben várta előléptetését, de hol a kenyér?

Az üzletekben nagy volt a tülekedés, lökdösődés, de hiába, mindenkinek nem jutott kenyér. Szombaton délelőttre minden elfogyott, az egész városban üresek voltak a kenyeres polcok.

Valaki azt mondta, talán a bányatelepen kellene körülnézni.

Ketten a párommal nagy-vígan elindultunk kenyér-

szerző útra. Nem törődtünk semmivel, senkivel, végigdanoláztuk a hosszú utat, kétszemélyes kánonban, amiket még a középiskolában tanultunk, aztán csak úgy improvizálva valamiféle dallamot... a sajátunkat.

Csak akkor pittyedt le a szám, mikor odaértünk a kis külvárosi kenyérbolt elé. Hosszú sor állt már az utcán kenyérre várva. Csupa törődött arcú idős munkás, nyugdíjas bányász, fáradt bányászfeleség.

Mintha mind ismerték volna egymást, beszélgettek. Semmi tolakodás elégedetlenség. Lesz kenyér, csak ki kell várni.

Beálltunk a sor végére, talán nekünk is jut... ha nem fogy el, mire sorra kerülünk. Talán...

Méregettek minket. Látták rajtunk, hogy idegenek vagyunk. Nem közölük valók... Aztán valaki megkérdezte:

– Ti honnan jöttetek?

Megijedtem. Látják, hogy idegenek vagyunk?

Mit akarunk itt? Nem jár nekünk ebből a boltból, a bányászoknak sütött kenyérből... – jutott eszembe.

– Nincs a városban kenyér... és holnap lesz az eljegyzésünk... – szabadkoztam.

Egy kis mozgolódás támadt.

– Az eljegyzésük! Halljátok? Holnap lesz az eljegyzésük! – szinte felderültek az arcok. Egymásnak adták tovább a hírt. Végül az egyik felkiáltott:

– Engedjétek a sor elejére a fiatalokat!

Senkinek nem volt ellenvetése. Úgy mosolyogtak ránk, mintha saját gyerekeik lennének.

Én azt a kenyeret soha nem felejttem el.

Képzeljétek...!

A főiskola után minden hallgató kapott munkahelyet. Persze nem volt nagy válogatási lehetőség, de biztos állás várta a friss diplomásokat. Ma ez, ugye, szinte hihetetlen?

Nem az áruház tej-túró részlegén kellett a zacskókkal feltölteni a polcot, hanem a végzettségnek megfelelő munkát végezhettte mindenki! Igaz, hogy akkor még nem voltak ilyen nagy áruházak..., hogy áruellátásról ne is beszéljünk.

Mindenki elfogadta a felajánlott munkahelyet. Szóba se került, hogy mennyi lesz a fizetés. Reméltük, hogy több mint a főiskolai ösztöndíj. Még mindig a háború és az infláció utáni megkönnyebbülés szellemében éltünk. Örültünk, hogy lesz fizetésünk, meg fogunk élni belőle. Kezdők, bértáblázat szerint mindenki ugyanannyit kap. Nem volt irigykedés, egymás méricskélése.

Egy-két lány időben ügyeskedett Pécsett tanuló, vagy ott dolgozó férjet fogni, hogy mint házastárs a városban kapjon beosztást. Ezen se akadt fenn senki. Inkább lenéztük kicsit őket, de egy ajkbiggyesztésen túl senki nem foglalkozott velük.

Nekem csak annyi kérésem volt, hogy a vőlegényem munkahelyével egy városba vagy községbe kerüljek, hiszen össze akartunk házasodni. Nem válogattam. A világ végére is követtem volna.

Így kerültem szülővárosomtól, Pécsről az akkori közlekedési viszonyok között távolinak tűnő Zalába.

Úgy mondták: Sötét Zala. Hamar rájöttem, hogy a sötétség Letenyén elsősorban az akkori vezetőkből áradt. (1954-55 körül vagyunk.)

Néhány jellemző esetet eleveníték fel ebből az időből annak példázására, hogy bár állást kaptunk, akkor sem volt minden örömöda... sőt!

Akkoriban még nem volt Letenyén napközi, mindenki úgy oldotta meg az étkezését, ahogy tudta. Vendéglőbe járt, főzött magának vagy valamelyik ismerős háznál kosztolt.

Péterfy Éva, magyartanár, évek óta barátnőjénél Schneider Erzsínél ebédelt, aki a templom mögött lakott. Egy alkalommal, tanítás után közvetlenül az iskolából indult Erzsikéhez, és kezében szorongatta kedvenc Ady-kötetét.

Már másnap behívták a pártbizottságra, mert egy nagyokos a verses könyvet imakönyvnek nézte, és feltételezte, hogy a templomba igyekszik. Hosszas magyarázkodásba került, hogy elhiggyék, nem a „klerikális reakció” hatása alatt van.

Molnár Pali kollégánkat az új csíkos zoknija miatt árulta be valaki, gondolva hogy biztos jampec. Irány a pártbizottság!

Mást a csöves nadrágszár, vagy a hosszú haj miatt pécézték ki. Ma csak álmélkodunk azon, hogy ilyen zokniféle ügyeknél nem talált magának fontosabb dolgot akkoriban a helyi párttitkár.

Bokros Tibort – aki akkor még csak a vőlegényem volt – rendőri felügyelet alá helyezték – hetente jelentkeznie kellett a rendőrségen –, mert Belgrádban született,

bár onnan már kisgyerekként Magyarországra került szüleivel együtt. Hiába mondta, hogy itt végezte a főiskolát. Tartalékos tiszt. A rendőrségen azt válaszolták, hogy ő akkor is „Tito láncos kutyájának a kölyke...”

Mikor édesapja meg akarta látogatni, Sormásról visszaküldték, mert nem volt joga a határsávba beutazni. Később külön engedélyt kellett kérni, hogy mégis Letenyére jöhessenek a szülők pár napra. Elvtársak! Fő az éberség! Ez határsáv!

A főnököm figyelmeztetett, hogy tanácselnöknek, párttitkárnak előre kell köszönni. Ki mert volna itt ilyen körülmények között ellenkezni?

Ha kell, hát kell, de mivel rendszerint nem is biccenettek vissza így köszöntem:

Jó napot kívánok! – magamban hozzátéve: – Le vagy szarva! Annyira rászoktam, hogy végül már attól félttem, hogy egyszer hangosan is ki találom mondani.

Hogyan lettem ateísta?

Apósom, aki vasutas volt, 1956 szeptemberének elején érdekes híreket hozott.

– Nem tudom mi lesz, de valami készül. Záhonynál egyre-másra jönnek be katonai szerelvények. Néha két vágányon is egyszerre, ez egészen szokatlan dolog! Ilyenkor minden vonatot félre kell állítani, hogy ezek szabad utat kapjanak.

Ez a beszélgetés ma is gondolkodóba ejt, hogy tulajdonképpen kinek a játékszere volt itt mindenki. Mindent tudtak előre? Forradalmárok és gyilkosok, mind valami külső erő sakkfigurái voltak a nagypolitika sakktábláján és fogalmuk se volt róla, ki mozgatja a figurákat? Azt hiszem, mai napig se látjuk tisztán, hogy mi történt. Mint ahogy egész történelmünk is csak tudományos szinten lehet világos. A hétköznapi emberekkel mindig az aktuális politikai érdekek szerint átfestett képet láttatják, a hírközlés, tv, újságok, a pártos „irodalom” és nem utolsósorban az állam hivatalos álláspontja szerint működő iskolai történelemtanításon keresztül butítva az embereket.

Mi a hírektől eléggé el voltunk vágva. A községben csak vezetékes rádió volt. Központja a posta, és azt hallgattuk, amit ott rákapcsoltak, a Kossuth rádiót.

Nem akarom taglalni azokat az eseményeket, amik közismertek, bár a véleményem megvan róluk.

1956. október.

Letenyén nem volt akasztás, sem sortűz.

Első éjszaka bementek az emberek az iskolába és minden tanteremben kifüggesztettek a tábla fölé egy keresztet.

Másnap a gyerekeket sorba állítva felszólították, hogy vegyék le az úttörőnyakkendőt. A nyakkendőket elégették.

Sok gyerek zsebre-vágta, hogy ne vehessék el tőle. Ki úttörő lelkesedésből, ki csak azért, mert az pénzbe került. Otthon jól a szájába rágták:

– Vigyázz rá fiam, mert ha megint elveszted, én nem tudok másikat venni neked!

Egy csoport fellelkesült ember bement a tanácsra. Kidobálták a papírokat. Elsősorban az adóval kapcsolatos iratokat semmisítették meg, mert azt hitték, hogy akkor nem kell többé adót fizetni. Egy tisztviselőt meg akartak kövezni. Ő volt a faluban a végrehajtó. A kertből láttam, hogyan rohan Bóbica felől, fel a dombon, nyomában egy felbőszült csapattal, de nem érték utol. A kövek sem.

Nem az ellenforradalomról vagy forradalomról akartam írni, hanem arról, ami a címben van. Hogyan lettem ateista.

Már a „Miből lesz a cserebogár?” című könyvemben is említettem, hogy erre egyszer még visszatérek. Most itt az alkalom: 1956.

Az első lépés Mindszenty beszédének meghallgatása volt.

– Hát a papoknak már megint csak azon jár az esze, hogy a birtokokat, a vagyont hogyan szerezzék vissza? Az egész vallás csak arra való, hogy egy kedvezményezett csoport jól éljen? – háborogtam. Nem csak én. A bíboros beszéde a földosztáskor földhöz jutott parasztokat, tsz-tagokat is gondolkodóba ejtette. Vasárnap a gyerekek az iskolából indultak misére.

Bennem volt egy viszolygás, vagy inkább szégyenérzet. Ha akkor nem mertem kiállni a hitem mellett, mi-

kor itt tilos volt templomba járni, akkor most nincs jogom hozzá! Mikor az osztályom, a gyerekek kérleltek, tartsak velük, azt mondtam, nem megyek.

Az igazgatónk azonban elrendelte, hogy minden osztályfőnök kísérje el az osztályát.

Sose szerettem, ha valamit erőltetnek, de menni kellett. A szertartás alatt körülnéztem. Szobrok, képek. Mi úgy tanultuk: Isten lélek. A pap? Az is csak ember, mint a többi. Ez az épület lenne az Isten háza? Egy pillanat alatt átláttam, hogy az én gyerekkori vallásos hitem, csak a misztikumhoz való vonzódás, a tömjénfüst, a gyertyaláng hatása volt. A mesék birodalma. Az is megvilágosodott előttem, hogy mindez az egyházi iskola erős szuggesztív hatása volt.

Mindent át kellett gondolnom, újraértelmeznem.

Mózes kőtáblája. A tízparancsolat... Hát elhitték volna Mózesnek az emberek, ha a maga nevében próbálja meggyőzni őket, hogyan kell egészségesen, egymással viszonylag békességben élni? Kellett az isten, egy földöntúli mindenható, aki lesújt, ha nem tartják be a társadalom, az együttélés szabályait. Erre jött rá Mózes, míg fenn a hegyen töprengett, aztán kőbe véste a legfontosabb kívánalmakat. Okos ember volt. Sajnos, manapság a sok, magát vallásosnak tartó ember is elfelejtkezik a legfontosabbról, arról a 10 parancsolatról, ami a társadalmi együttélés alapszabálya.

Ezekkel a gondolatokkal ott a templomban foszlott szét végleg minden, ami a zárdista, naiv kislány vallásosságához kötött. Különös, hogy éppen akkor, amikor mindenki úgy érezte eljött újra a szabad vallásgyakorlás ideje, én ateista lettem és ezt, ha valakinek, hát elsősorban a szentéletű Mindszenty bíborosnak köszönhetem.

Az a bizonyos „átkos”

Kádár korszak. A rendszerváltás után, sokáig, egyszerűen úgy emlegették: az átkos.

Ki komolyan, ki csak tréfából, vagy egy kis gúnnal mondta azok felé, akik így nevezték el. Most meg sokan szívják a fogukat, vagy titokban visszasírják azt az időt. Ma már szinte senki nem említi ezen a néven.

Nézőpont kérdése.

Én csak azt tudom leírni, amit tapasztaltam.

A Rákosi-féle diktatúra, és az '56-os eseményeket követő megtorlás után, viszonylag hamar konszolidálódott a helyzet. Mégis mindenki félt.

Amikor rendeződött a helyzet, mi megengedhettük magunknak, hogy a tanári fizetésből néha felutazzunk Pestre, ha színházba, vagy kabaréba akartunk menni.

Szinte szabadnak érezhette magát az ember. Nem mindenhol az egész országban egyszerre.

Pécsi Sándor Pesten, a színpadon árasztotta a politikai vicceket, poénokat... Megdöbbenve, de jókat nevetünk. Hát ezt lehet? Színpadon, és nem kell félni, hogy jön az ÁVÓ? Mikor itthon elmeséltük a Pesten hallottakat, a kollégáinknak kiguvadt a szeme a hitetlenkedéstől. Zaláig lassabban jutott el a Rákosi-érától való megszabadulás, a gondolatszabadság érzése. Aztán az is eljött.

Hallgattuk a SZABAD EURÓPÁT. Nem titokban. Az udvaron is. Néha véletlenül nyitva maradt a rádió, olyan hangosan bömbölt, hogy kihallatszott a főtérig. A kutya se törődött vele. Végül a plébános küldte a sekrestyést, hogy halkítsuk le, mert behallatszik a templomba és zavarja a litániát.

Nem igaz az se, hogy csak a párttagok érvényesülhettek: a férjem nem volt párttag, amikor járási tanulmányi felügyelő lett. Én sem voltam még párttag, amikor kineveztek igazgatóhelyettesnek a gimnáziumba. Később, mikor úgy gondoltam, hogy jó irányba mennek a dolgok és egyetértettem vele, akkor beléptem a pártba, de senki nem kényszerített, se előnyt, se hátrányt nem jelentett. Legfeljebb több munkát.

Lehet, hogy máshol nem így mentek a dolgok. Úgy gondolom, akkor annak nem Kádár János, hanem a helyi vezetők önkényeskedése volt az oka. (Kiskirályok mindig is voltak.)

Nem hallottam olyant, hogy bármelyik párttitkár a beosztása felhasználásával meggazdagodott volna, vagy a rokonait előnyben részesítette volna a mi környékünkön.

Az iskolában a városi párttitkár vagy tanácsi vezetők gyerekei nem voltak kivételezett helyzetben. A rossz osztályzat, vagy szidás miatt nem jöttek a szülők példálódzni, vagy akár burkoltan fenyegetőzni, hogy gyerekük jobb elbírálást kapjon.

Azt elmondhatom, hogy a párttagokkal, a vezetőkkel mindig különösen szigorúan jártak el. Például mikor a járási párttitkár vadászbalesetet okozott, azonnal felfüggesztették, és el is ítélték annak ellenére, hogy véletlen körülmények játszottak közre.

Más alkalommal az egyik Kanizsa járási pártbizottsági dolgozó kicsúszott az autójával az árokba a jeges úton. Nem történt baleset. Közvetlenül utánuk mentünk, láttuk, mi történt és megálltunk. Szinte könyörgött, hogy tanúsítsuk, amit láttunk, hogy nem hibáztott, mert őket a legkisebb vétségért azonnal felfüggesztik.

Ha bármi bántódás, igazságtalanság ért egy munkás embert, bemehetett a pártirodára és meghallgatták. Még olyan apró ügyekben is, hogy a boltban zárás előtt 1 órával nincs kenyér, és aki munkából tart hazafelé, nem tud bevásárolni. Nem tudom hova telefonáltak, de negyedórán belül ott volt a kenyér a boltban. Most utólag azt gondolom, hogy az elvek jók voltak, de az ellenőrzés, hogy mindenütt mindent be is tartanak, nagyon gyatra lehetett.

Kádár?

Lehet gyűlölni és lehet szeretni. Mindkettőre lehet okot találni. Egyet nem lenne szabad: hazudni.

Azok beszéljenek, akik abban a korban éltek. Akik pedig másod-, harmadkézből veszik át, mi volt, hogyan volt, azoknak ki kellene szűrni az érzelmi töltésű visszaemlékezésekből a valóságot. Akinek ez nem megy, az jobb, ha hallgat, vagy inkább arról a „máról” ír, amit már maga is átélt.

Szedett-vedett válasz *egy jólfészült búcsúztatóra*

A búcsúztató

A termelési adatok sora, mint szünni nem akaró áradat zsongott át a termen, a megszokott útvonalon: egyik fülön be, a másikon ki.

Már csak szavak... volumen... bázisadatok viszonylatában... Termelékenység... takarékoság és újra és újra: tudatváltásra van szükség.

– Na, nekem már nem – szögezte le magában Karcsi bácsi, aki kivételesen az első sorban ült, és kihúzta magát ünneplő ruhájában. – Mikor kerülök sorra? Szorítja már a cipő a bütykömet.

Végre! Méltatás: Sok éven át... munkában megfáradt... Gyere vissza bármikor...

– Hiszen tavaly szó szerint ezt a beszédet mondták, mikor Piroska néni ment nyugdíjba. ... Azért szép, bizony szép, hogy itt mindenki előtt... és milyen megható...

Az öreg könnyezik... Egyedül ő.

Virágok... Kézfogás... Egy csomag.

– Valamit kellene mondani... Mit is, mit is? – motyog magában, de már sodorják kifelé.

– Gyertek a raktárba! Karcsikám, hoztunk virslit, meg sört. – Mit is akartam nekik mondani?

Karcsi bácsi, nem baj, ha nem sikerült megszólalni. Elég, ha csak gondolt rá. Én megértem és egyszer el fogok mindent mondani... Valahogy így:

Búcsúzóul

Elhangzott itt sok tarka szólam,
Mint eddig mindig, minden évben.
Nem nekem szólt és nem is rólam,
És az egészét nem is értem,
De lenne még néhány szavam,
Hisz' én búcsúzom, én magam.
Mindig a rossz színt választottam,
És gyakran a rossz lóra tettem,
Lottó-ötösről álmodoztam?
Nekem nem lett még kettesem sem.
Mért lennék ettől kevesebb,
Mint annyian a nyertesek?
Hogy amit mondtam, el is hittem?
És megbíztam mások szavában?!
Ebben még semmi furcsa nincsen!
Vagy itt nem így megy mostanában?
Csak jó szót vártam, meleget,
Hogy megvívjam az egeket!
Most ajtó előtt úgy topogjak,
Mint vén kutya, akit kizártak?
Míg odabenn vígan boroztok,
Nekem majd csont is jut... vasárnap!
Hát kérem...! Ez nem kenyerem!
Inkább eltűnök csendesen!

Az Internet meg én

Egy szép napon Szilárd fiam beállított egy számítógéppel és közölte, hogy ez a doboz arra való, hogy tartani tudjuk egymással a kapcsolatot, mert ő bizony elutazik Amerikába.

- Két hét alatt megtanítlak levelezni, de most nem érek rá, mert még a vízum körül vannak elintéznivalók.

Intéznivaló akadt bőven, de azon a két estén, ami végül a tanulásra jutott, megmutatta a legfontosabbakat. Elutazott, én pedig vártam a leveleket, amiket ettől kezdve e-maileknek kellett neveznem.

Minden nap megnéztem, jött-e levél, és hogy akkor se nézzem az üres képernyőt, ha a fiam nem ér rá írni, regisztrált engem a távolból egy levelezőlistára:

- „HIX Konyha - ez biztos érdekli anyut!”

Itt találkoztam első internetes barátaimmal. Jó időbe telt, míg rájöttem, hogy irodalmi listák is vannak. Felkerült az első versem egy weblapra, amit én nem is láttam, mert internetezni még nem tudtam, mégis teljesen odáig voltam az örömtől, mikor értesítettek róla.

Ettől kezdve olyan dolgok történtek velem, amit én csak a csodák kategóriájába tudok sorolni. Nagy örömben mindenkinek el szerettem volna újságotlani, hogy van egy versem az Interneten, amit mindenki olvashat, sőt kell is, hogy olvasson!

Minden barátomat értesítettem a nagy eseményről, de úgy találtam, hogy kevesen vannak. Átnéztem a levélváltásaimat és mindenkinek írtam, aki csak szó-

ba állt velem. Így kanyarodtam vissza a Hix Konyhához, ahol akkoriban a fogyókúráról volt szó.

Kaskötő István pont a káposztaleves diétát propagálta, el is kértem tőle a receptet. Ilyen ismeretségi alapon őt is meghívtam versnézőbe, a leghalványabb remény nélkül, hogy odalapoz, és el fogja olvasni, hiszen hol van az megírva, hogy aki a káposztát szereti, feltétlenül olvas verset is..., hátha?

És ami ezután jött, az már igazi csoda volt! Beletrafáltam! Nemcsak olvas verseket, de szereti is, ír is. Ekkor derült ki, hogy a Hix Konyha káposztása azonos azzal a Kaskötő Istvánnal, aki a Színművészeti Főiskolán, dramaturg szakon végzett. Később megtudtam, hogy pályáját Békéscsabán kezdte a színházban. 1956-ban halálbüntetés fenyegette, ezért családjával együtt külföldre menekült és végül Kanadában telepedett le.

Versem megtetszett Kaskötő Istvánnak. Felajánlotta, hogy készít nekem egy weblapot, csak szedjem elő a verseimet a fiókból.

Sírtam az örömtől. Még a párom, Tibor is könnyezett.

2002-ben új weblap indult, a Kaláka, ami a külföldi és hazai irodalmárok lapja lett. A lap Kaskötő István tulajdona, én kezdettől szerkesztőségi tag vagyok, és a versrovat anyagát válogatom.

Legendák egy honlap körül

ANNA & PÉTER

Egy napon Kaskötő István írt, hogy egy közeli ismerőse, Harmath Péter, aki könyvtáros Torontóban, erotikus témájú weblapot akar készíteni. Ehhez keres női partnert. Már neve is van a lapnak: Anna és Péter.

Azonnal meg is magyarázta: Azért szerepel az Anna név a címben, mert Kocsis Anna a menyasszonya Péternek, neki akar kedveskedni. Sajnos a hölgy nem tud verset írni, ezért nekem kellene őt helyettesítenem. Tetszett a felkérés, de nem akartam, hogy utólag bárki vitathassa, hogy én vagyok a szerző. Mivel akkoriban Sida álnéven publikáltam, az volt az egyetlen feltételem, hogy Kocsis Ida Anna legyen a nevem a lapon, mert így legalább burkoltan szerepel a névben a velem kapcsolatos jelzés: sida. Ebben megegyeztünk. Kértem, hogy küldjenek egy verset Harmath Pétertől, hogy valami fogalmam legyen, mik az elképzelései, milyen stílushoz kell igazodnom.

Küldtek.

Volt abban a versben minden, amit amúgy férfimódra le lehet írni egy versben szaftos magyaros szavakkal.

– Szó se lehet róla! Ilyeneket nem akarok és nem is tudok írni. Nem erről volt szó! Ha ezt fel mered tenni, akkor én kiszállok az egészből.

Én egy szerelmes, finoman erotikus lapot képzeltem el. Szerelem, vágy, álmodozás...

Péter azzal győzködött, hogy a verseit eredetileg angolul írta és eddig senki semmi kivetnivalót nem talált

benne, angol nyelvterületen ez egy teljesen elfogadott szokványos hangnem.

– Lehetséges. Én nem tudok angolul. Szerintem, magyarul nagyon durván, közönségesen hangzik.

Közben már elkészült a weblap fejléce, és az első gyönyörű oldal, ahol a versek lesznek. A bal oszlopban Péteré, jobbán az enyéme... Rendkívül csábító volt a helyzet. Mindketten engedtünk az eredeti elvárásokból, sikerült kiegyezni és megszülethetett a Kocsis Ida Anna és Harmath Péter életéről és szerelméről szóló honlap.

Egyre jobban beleéltem magam a felvett szerepbe. Ha nem néztem tükörbe, szinte már a szerelmes, vágyódó Annának éreztem magam.

Ida Anna levele

Hozzád simultam
és hozzám simultál.
Éreztem, hogy a tested lázban ég.
Mért féltettél, mért féltél...
vagy nem hitted el,
hogy ennyi nem elég?
Jaj, nem elég!

Nem sokat tudtunk egymásról. Nem azért írtam álnéven, hogy azzal rontsam a hangulatot, hogy:

– Kérem szépen, én már hetvenéves vagyok!

Úgy éreztem nevetséges lennék.

(Péterről is sokára kezdtem sejteni, hogy talán még nálam is idősebb 4-5 évvel.)

Holdezüst romantika

Ezüstös fény hull most a házra,
beles a hold az ablakon,
és holdezüstre festi lágyan
a hajam, a karom... a vállam...
S az ágyon, nyáréji melegben
ezüstfénytől ragyog a testem.

Most így, csak így érints te drága
és bársony legyen minden szép szavad,
hisz ez varázslat, ez a hold varázsa,
megtörni hangos szóval nem szabad.
Ó simogass! Én mindig arra vágytam,
hogy simogass, ahogy a holdsugár...
Hát nem tudtad, hogy régen erre vár
a hajam... és a karom... és a vállam...

És csókolj úgy, mint senki mást,
és csókolj úgy, mint a mesékben,
mintha azt hinnéd, nem szabad,
s én kérlelnélek, hogy... miért nem?
És csókolj vadul és mohón,
hisz' már lobogó tűzzé váltam...
Csókkal boríts, ahol csak érsz:
ezüst nyakam... ezüst hajam...
a karom és ezüstös vállam...

Elbújt a hold.
Elönti a szobát a lüktető sötét...
Ne sajnáld az eltűnt ezüstcsodát:
Majd kárpótollak mindezért.

Azt hiszem jól játszottuk a szerelmes párt az Internet színpadán, annyira jól, hogy egy ifjú mindentudó azt kezdte terjeszteni, hogy tulajdonképpen házások vagyunk! Gyorsan töröltettem a hírt, mert mindegyikünknek volt családja, párja.

Egyszer elmesélt egy sztorit.

Cseresznyéztek. Kettesben egy lánnyal.

A barátnője hátrakötötte a kezét a nyakkendővel, hogy ne nyúlhasson a gyümölcshöz. Csak annyit ehett a cseresznyéből, amennyit a szájával be tudott kapni. Természetesen mindez egy szerelmes délután keretében, mikor a ruháknak már nem sok szerepe van a történetben.

Szinte láttam magam előtt a lányt, egy heverő szélén ülve, pucéran, ölében a cseresznyével.

Azonnal megírtam történetet, ami Péter oldalára került fel. Ez volt a vers:

Öledben egy marék cseresznye

Nem festett még Cézanne sem
ilyen csendéletet!
Öledben rubinként ragyognak
a cseresznyeszemek.
Maradj még! Hadd csodáljam
e szép harmóniát!
Királyi, szép ajándék,
betölt egy délutánt.
Lobog a vágy, mely egyre sürgetőbb,
míg nyelvemmel öledből
a cseresznyét szedem.
Micsoda kéjes játék:
Édes gyümölcs... és édes szerelem.

Jó volt a lap visszhangja, egyre többen látogatták. Péter regényt kezdett írni és folytatásokban közölte. Szinte minden fejezetben volt valami 16 éven felülieknek való, de soha többé nem használt útszéli kifejezéseket, sőt egyes jeleneteket szinte költői szépséggel írt le. Állandó olvasói voltak, akik alig várták a folytatást... és mégis. Péter váratlanul abbahagyta. Egy darabig még keresték...

Nem volt hosszú életű ez a weblap, de jó játék volt. Azt hiszem én rontottam el valamit, de Péter soha nem árulta el, hogy mit.

Úgy gondolom, hogy a versek miatt lett elege a közös munkából.

Az utolsó időben türelmetlen lettem, nem tudtam kívánni a következő versét, hanem megírtam magam.

Lehet, hogy túl gyors volt a tempóm. Belejavítottam a verseibe. Ezért nem haragudott, elfogadta a véleményem.

Egyik nap döbbenten láttam, hogy megváltozott a lap fejléce. Az én sávom változatlan, Péteré összezsugorodott, mintha egy fejjel alacsonyabb lenne, és minden díszítést levett róla. Pár hét múlva törölte mindenesztől az egész addigi munkánkat.

Most mindketten külön őrizzük a saját dokumentumainkat. Láttam az írásait egy almazöld weblapon, de a versek száma nem szaporodik. Hol lehet Harmath Péter? Kerestem. Eltűnt. Ki tudja, ki van a név mögött? Lehet, hogy ez is csak egy álnév volt, egy álarc, amit félre lehet dobni, és az álarc mögött nincs már senki...

Álnéven folytattam tovább a verselést, nem árultam el semmit magamról és nagyon élveztem, hogy mindenütt fiatal nőként kezelnek. Leveleket, verseket ír-

nak hozzám. Nem is értettem miért. Kérdeztem is internetes barátaimtól, hogy mi lehet az oka.

– Hölgyem, ha ilyen verseket ír, ne csodálkozzon, válaszolt egyik ismerősöm.

Hát igen! Szerelmes verseket kaptam ismerősöktől és ismeretlenektől. Egyik levelekkel zaklatott, telefonon hívott, másik egy fórumon nyilvánosan rám akaszkodott, de mindjárt akadt, aki lovagiasan meg akart védeni tőle, és végül egymással vesztek össze.

Anna fátylai

Bennem nincsen elég alázat,
hogy örökké álarcban járjak.
Nem nevezhetek önfeledten,
amikor sírni lenne kedvem,
és mért jajognék más helyett,
ha minden porcikám nevet?
Ha még sokáig tart e játék,
talán végleg Annává válnék.
Na persze, játszani tudok,
de csak akkor, ha akarok.
Már kuncogok, hogy egy napon
Anna fátylait eldobom...
Csak higgye az, ki esztelen,
hogy Anna áll ott meztelen,
de téved ám a rendező:
a fátyol tovább fejthető!
Már az utolsót oldozom...
Mi marad?
Magam sem tudom.

Számomra mindez jó játék volt, pótlék és vigasztalás is, mert a valós életem szürke és szinte reménytelen volt.

Soha, senkit nem csaptam be, csak nem beszéltem a koromról és írtam a verseket. Itt-ott céloztam a valóságra, de aki hinni akar abban, amit álmodott magának, az nem veszi észre, mi van a verssorok mögött.

Néhány publikációs lehetőséget elmulasztottam, hogy megtarthassam inkognitómat.

Aztán mégis eljött az idő, amikor ezt a mókát be kellett fejezni. Az amatőr irodalmi körök fejlődése megkívánta a személyes találkozást. Én pedig végre valóban ÉN akartam lenni.

Ez a változás nem volt fájdalommentes számomra.

Ma már úgy látom, hogy tulajdonképpen nem volt gond. Csak néhány férfi levelezőpartner kopott le. Volt, aki hirtelen szakította meg a kapcsolatot, másban volt annyi udvariasság, hogy nem mutatta ki csalódását, hanem lassan, fokozatosan hagyott fel a levelezéssel.

Az igazi, nagy barátságok, amik nem egy képzeletbeli fiatal nőnek, hanem a verseimben tükröződő embernek szóltak, megmaradtak töretlenül. Kaskötő István ma is a legjobb barátom, és munkatársának is tekint a Kaláka weblapnál. Baranyai Attilához is kölcsönös megbecsülés köt. Szebeni Attila, a Fullextra alapítója, továbbra is figyelemmel kíséri az írásaimat.

A következő versem a kezdeti bizonytalan érzést tükrözi:

Már nem tudom...

Már nem tudom, hogy mért kellett kilépnem
a burokból, mi védett és takart,
és úszni, hol már nem látszik a part,
és nincs segítség, nincs ki tettere készen
mellettem állna, bárki is vagyok.

Vállalnom kellett, hogy tudjam, mi végre
írom a verset egyre lázban égve,
de nem vagyunk mindnyájan angyalok.

Lám, elvesztettem pár „örök” barátot,
egy kék hold sír a völgy felett, ha látott...
Ha fáj is, értem. Nem kár senkiért!

Majd lesz, ha lesz, s ha nem lesz, én belátom,
magam vagyok a hűséges barátom,
...vagy így is elkísér, aki megért.

A hetedik könyvbemutató

78 éves koromban végre megértem azt az örömet, hogy az olcsó kiadványok után végre keménytáblás, igazi könyvben jelenhetnek meg verseim. Minden amatőr írogató álma, hogy egy kiadó barátilag nyúljon a műveihez. Ne a megélhetésből, nyugdíjból, minimumbérből kelljen összeszórni a nyomdaköltséget, hanem észrevegye végre valaki, és bízson abban, hogy tehetséges.

... És elkészült a KÖNYV, amit már valóban könyvnek lehet nevezni.

Mögöttem volt már 2 CD, 1 e-könyv és 6 kis puhatáblás nyomtatott könyv. Ez utóbbi 6 könyvbemutatót is jelentett. Mindegyik gond nélkül pergett le saját rendezésemben, ahogyan megálmodtam. A letenyei könyvtár dolgozói minden tőlük telhetőt megtettek a siker érdekében.

Mi baj lehetne a hetedik műsorral? A polgármester megjelenése, a művelődési ház igazgatója és 5 versmondó kell hozzá. A bevezetőt maga a kiadó, L. Csépanyi Katalin fogja mondani. Nekem semmi dolgom, csak pár próbát tartani a versmondókkal.

Időben el fogjuk kezdeni a próbákat. Minden rendben lesz.

Kitűztük az első próbát.

1. szereplő. Sajnos beteg, műtét előtt áll. Ha nem is aznap kerül kés alá, de érthető, hogy nincs olyan lelkiállapotban, hogy kiálljon a közönség elé.

Nagyot sóhajtottam, mert ő szokta máskor a vidámságot, a természetes népi humort képviselni a műsorban.

Nem baj! A szövegét majd szétosztjuk a többi 4 versmondó között.

2. szereplő. Még nem tudja a decemberi munkarendjét. Lehet, hogy csak a bemutató napján tud Pestről hazajönni.

Mit tegyünk? Egy nappal később tartjuk a bemutatót. Nem pénteken, hanem 18-án, szombaton. Nagyon gyakorlott. Próba nélkül is el tudja mondani, ami rá hárul.

3. szereplő. Sportbaleset. Csapolják a térdét. Rendbe jön-e?

4. szereplő. Valami vírust szedett össze. Már gyógyulóban van, de most meg berekedt, elment a hangja.

5. szereplő. Már „csak egy legény van talpon a vidéken” – akár Toldi Miklós, de sajnos én nem vagyok Arany János.

Mi lesz ebből?! ... És a bemutatóra a kiadó is eljön... Kezdek megőrülni...

Végre a bemutató előtti napon összejön a gárda. Majdnem. Az 5-ből hárman. Semmi baj. Cd bejátszás is lesz, majd az élénkíti a műsort.

Végre legalább egyszer próbálhatunk...

A technika bedöglik. A cd-ről a hang alig hallható.

– Rossz a fájl!

– Az nem lehet! Egyik Kanadából, a másik Miskolcra! jött...

– Talán holnapra...

– Holnap, műsor előtt főpróba! Fő? Nekem a fejem fő...

17-én éjjel elkezd hullni a hó... és hull... hull, 18-án délelőtt fél 11-ig. Nálunk már 45 cm...

Félek, hogy ilyen időben senki nem jön el a bemutatóra.

A jobb érzésű vidéki meghívottak telefonon kimentik magukat.

– *Halló. Ó igen. Megértem... Nem lehet elindulni.*

A kiadóm és a pécsi vendégek viszont már úton vannak.

Egy gyors próba. Megvan mind a 4 emberem. A hangosítás ragyogó... Közönség is szállingózik. Megtelik a könyvtár vendégekkel.

4 óra. Egy mobil üzenet: 6 órás kimerítő autózás után megjött Pécsről a kiadó a Héthatár 3 tagjával. Már a Radics panzióban vannak, ahol szobát foglaltak, de még át kell öltözni. Kezdjük csak el a bemutatót! Majd jönnek!

Te jóisten! Ki nyitja meg a műsort? Hiszen úgy volt, hogy Csépanyi Katalinnal kezdődik...

Mindenki összekapja magát. A Művelődési Ház igazgatója, aki eredetileg csak a vendégek bemutatására készült, kiáll, és elmondja mindazt, ami hirtelen eszébe jut, majd rátalál az alkalomnak megfelelő szövegre és ragyogóan kivágja magát. Taps.

A szereplők remekelnek, hiba nélkül leperreg minden, de a vendégek még mindig nem értek ide... és a könyvek az autójukban vannak...

Az igazgató elmondja a zárszót. Megköszön mindenkinek, mindent. Átad egy csokor fehér orchideát.

A pécsiek még mindig nem érnek ide... Se kiadó se könyv...

Kénytelenségből a mikrofonhoz lépek. Én is megköszönök mindenkinek mindent... Nem is tudom, hogyan húzzam az időt... és akkor végre... nyílik az ajtó.

Talán még a város végén is hallották mekkorát hupant a kő, ami legördült a szívemről a megkönnyebbuléstől.

Csépányi Katalin, a Héthatár főszerkesztője, végre elmondta – ha nem is a nyitó, hanem a záróbeszédet. Nagy taps.

Az igazgató felkéri a polgármestert, befejezésül szóljon pár szót az egybegyűltekhöz.

Mit tehetne? Nincs visszaút. Ha bejelentették, ki kell állni. Így kapásból is nagyon jól beszél.

Behozzák a könyveket a csomagtartóból.

Dedikálás.

Nem is volt olyan rossz ez a délután... Sőt, egyre jobbnak látom.

Ennyi kiadvány talán még egy bemutatómon se fogyott el, és a megjelentek szinte simogatták a gyönyörű könyvet, melynek címe: Mint fák a szélben.

Egy tanár ars poeticája

Mért vársz tőlem szép szavakat,
cizellált s újdonság fordulatot?
Versemhez nincs csodaműzsa!
Ő csak vájt fülűeknek bűg
lila felhőkből ködös alkonyi szót.

Megmaradt bennem a régmúlt.
Naiv szavaim százszor, ezerszer
szerepeltek már, s garmada versnek
voltak ékkövei.

Semmi sem új itt. Én magam is
régi ígéren nőttem fel, s töpörödtem
újra gyerekké.

Másra se vágyom, mint a katedrán:
Mindenki értse meg szavamat,
mindenki azt, s csakis azt,
amiről szólni akartam.

Emlékezés

Nevelőapám, Krausz István emlékére

Az évek gyorsan teltek.
Eljött a pillanat
mikor a szem homályos,
s több könny már nem fakad.
Most sírhalmára szórom
május virágait,
hogyan sírjában se sejtse,
anyám, hogy nem vagy itt.
Lelkemben őrzöm végleg
az otthon illatát.
Bennem a régi gyermek,
s a föld is visszavárt.
Még ma is visszavár...
pedig tudom, a túlról
nem jöhetsz vissza már.

Egy gyermekvers margójára

A katona mindig éber
El nem hagyná őrhelyét,
Talán nem is veszi észre,
Ha kioltják életét.

Édesanyja megsiratja
Szegény, hiszékeny fiát.
Jaj, istenem, miért nem szültem
Inkább ólomkatonát!

Képek még vannak...

A képek még itt élnek bennem
terólad és róla... és róla.

A neveket már elfeledtem,
s ha valaki ezért megróna,
azt mondanám, hogy ez oly rég volt,
a név gazdája régesrég holt.

Arcotokat néha még látom:
álmban jár itt pár barátom...
Emlékek, álmok, pislá fények
ne hagyjatok el, míg csak élek!

Nekrológ a törmelék fölött

Eltört a kékvirágos tálca.
Értéke nem volt, semmi márkajel,
még gyári szám sem sínylődött az alján.
Valami régi készlet utolsó darabja,
naponta használt, megtúrt ócskaság.
Amíg itt szolgált, szinte mindenés volt,
hol sütemény, hol szelet hús került rá,
sőt, főzés közben zöldség kaparéék...
Ha nem volt kéznél más, csak előkapták,
mindenre jó volt, vagyis semmire...
Ha vendég jött a polcon állt magába'
Fehér abroszok néma csillogása
már rég' nem volt alatta.
Utolsó lett az öblítő hűlő vizében is.
Néha megrettent, ha vacsora végén
rádobálták a kopott csontokat.
Leléptetik? Tán lefokozzák végleg,
s mint kutyatál töltheti öreg napjait?
De lám, a sors e szégyentől megóvta,
Tisztára mosva, szépen csillogott,
mikor a kemény konyhakőre koccant.
... És most mégis, mégis nagyon hiányzik.

Találkozás a Mesterrel

Ma éjszaka leült mellém a Mester,

s kérdőre vont, talán egy cseppnyi gúnnyal:

– Mondd, mit képzelsz magadról, most ki vagy?

Én nem töprengtem, rögtön válaszoltam:

– Én... én vagyok! Hiszen ez így igaz!

– És ki az „én”?

Erre csak késve szóltam.

Fejem lehajtva mondtam:

– Nem tudom.

– Azt tudod-e, ki voltál újszülöttként?

Megszégyenülten súgtam:

– Nem tudom.

Két zárt tenyerét tartotta elém s szólt:

– Mondd, mi van benne!

– Én ezt sem tudom.

– Egyikben új dió, másikban egy kavics

vagy cseppnyi gyémánt,

de csiszolatlan, nemrégem találtam.

Ennyi elég, hogy felismerd magad.

– Most már tudom. Az vagyok, aki voltam.

Gyémánt, kavics? Dió? Kár töprengeni rajta,

mi bennem volt, csak annyit adhatok,

de hogy kibontsam, fényét... vagy egészét,

egy Mester kellett.

A műved vagyok.

Látod?

Kaskötő Istvánnak

Látod a kis patakot?
Mily csobogón bukik át
mindegyik új akadályon,
útjában magához ölelve
ezernyi gyenge kis ér locsogását!
Lám, a lapályra leérve néha megárad,
s rombolva rohanna szilaj hullámaival,
mégis lomha folyamként ér el a célig.

Látod, így vagyok én is.
Mintha ma lenne, mikor
verseim ritmusa, ríme dalolt
életünk szép tavaszáról...
Mára megalszik számban a szó,
el kell hagynom a cifra virágot!
Nincs, mi köszöntsön más, mint
messzi barátod csöndes szívdobogása.

A 85. évben

Kaskötő Istvánnak

85 év. Hogy elsuhant, ne bánjad!
Amit megéltél, az most már tied.
Lehetett volna más is. Változtatni
nem lehet elszállt, messzi éveket.

Ki tudhatja, hogy mennyi jajtól, bajtól
mentett meg sorsod – mondjuk – végzeted?
Élnél-e még, ha más utakra tévedsz?
Van, ami van. Ez a te életed...

Tőlem nem telik más, csak ennyi:
bólintok, s némán tovább ballagok.
Reménykedjünk, hogy lesz még jobb világ is,
várnak még ránk derűs, szép holnapok.

Sors

Volt-e, ki tudta előre, mit fon össze a sorsa,
mért született a világra, s célja mi lesz?
Lám, te is ott... te is, messzi barátom!
Hitted-e egykor, csillagod merre vezet?

Szirtrek közt botlik a láb és fárad a vándor.
Bársony gyepe csak a vágya, s kertjében pihenés.
Kerti virágok közt szürke karónak is lennie kell.
Kinek mit vet végül a Végzet...

Ki lehet költő...

„... akit a sors keze kiválasztott”

Ó, én tudom,
mindenki írhat verset,
bárkiben támadhat egy gondolat,
dalolhat egy világgraszoló dalt is,
mint az a részeg francia,*
kinek dala betölti a világot...

de egy strófától nem lesz senki költő,
s egy kurjantástól még nem énekes.

... és aki ír, s betűt betűre halmoz,
és kazalszámra ontja verseit?
Kis szemétnél a nagy, csak bűzösebb!

Minden hiába! Mégis
Csontváry írta jól!**
Nem számít szándék, vágy és gondolat,
majd dönt a Sors, csak tedd, amit lehet még,
magadban higgy, hiszen mást nem tehetsz.

*Rouget de Lisle: Marseillaise

** Csontváry: *„Zseni lehet, aki soron van, akit a sors keze
kiválasztott”*

Ballada a szerelemről

Csúf öregasszony,
Domonkos Rézi
egy sír mellett ül,
s az eget nézi...
Rég holt párjától,
ma is ezt kérdi:

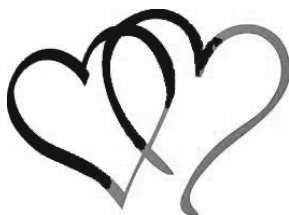
Láttál-e engem
fehér virágnak,
csillagnak, Napnak,
szerelmes lángnak?
Mert, ha nem láttál,
nem is szeretted.

Gyúlt e szívedben
vágyódó nótá,
ha nem láthattál
már napok óta?
Ha nem vágyódtál,
nem is szeretted.

Ó, a szerelmes
vak, süket. Néha
dalra fakad, még
úgy is, ha néma!
Nem volt szavad sem,
mert nem szeretted.

Fiatal voltam.
Nem láttál szépnek,
tündérek közt csak
ázott verébnek...
Jó tükröm lettél,
mert nem szerettél.

Elmúlt az élet,
a fény is elfogy.
Utamnak végén
megköszönöm, hogy
sosem hazudtad
azt, hogy szerettél.

A költő kertje

Ó, milyen tél volt! Örült szél tarolt,
fákat döntött ki s felsírt valahol
egy költő és a lombokat siratta,
amelyek árnyat adtak volna nyáron,
s madár dalolt volna a sok-sok ágon,
de itt hever most fagyva lám, alatta.

És hóra hó hullt, jég borult a jégre,
Az örült tombolásnak lesz-e vége?
Megfagy a könny! A költő felsikolt,
mert utcán fagy meg egy hajléktalan,
falak közt a vén, ha lakása van...
– Kinek a lelkén szárad ennyi folt?

Egyszer csak mégis felpislant a Nap.
Kinő egy fűszál egy holt fa alatt...
Tört ágak közé leszáll egy madár.
Fészket rak, bízik, és dalolna már,
s hogy egymaga ne üljön egyedül
egy másik is jön. A költő derül.

– Nézd csak, fiam! – a költő már nevet.
Nyáron nézd meg gyönyörű kertemet!

Végső búcsú

Kocsis József halálára

Még felidézem versed, arcod
egy-egy szomorkás alkonyon.
Tudom, hogy élsz: valahol messze,
ott túl a lemenő napon...

Sárga rózsák

Sárga rózsza nyílt a kertben,
csokrot nyáron abból szedtem.
Az őszi szél megtépázta,
nem jut több szál bokrétámba.

Sárga rózsák hulló szirma
mintha mind szívemre hullna.
A sok virág semmivé lett...
Hová úszik el az élet?

Anisse, a hős

Baranyai Attilának (2001.)

*Két ének (első és utolsó), melyben a költő
Anisse tetteit örökíti meg az utókor számára*

Fegyvert és vitézt énekelek ma e-képpen:
Hősi Anisset zengje a lant!
Sok sebet ejtett s szerzett ő hősi csatákban,
melyeket Bélával* vívott cyber-tereken.
Ó, alabárdra, törre ne gondolj!
Fegyvere csípős nyelve csupán,
s kit elér ez a lángszavú fegyver,
jobb, ha futásnak adja magát...
Volt, ki talán a szép-csengésű,
bősz keselyű nevet adta neki?
Jót nevetett ezen ő, a vitéz,
ám aki mondta, annak tettét nem feledi...
és, ha a harcot nem győzi szó erejével,
csellel szerez új hírt, s szép Domain neveket!

Jó harcos, Anisse! Törjön ki végre a béke!
Kardodat dugd méltó hüvelyébe ma már,
s fárasztó harcok után aludd ki végre magad!

* A vers Lajos Bélára utal.

Az Internet se fenékig tejföl

Az internet tükröt tart elénk. Néha tömörítve, néha hígítva mutatja a világot. Mindent megtalálunk benne, adatokat, emlékeket, fontos dokumentumok és lényegtelen apróságok keverednek benne. A profi egy vízen hajózik az amatőrrel, a művészet együtt hál a giccsel, a történelem és átfestett múlt keveredik mindennapi életünkkel.

Szerelmek szövődnek, harag, sőt gyűlölet támad egyének vagy akár csoportok között. Mint az életben. Nem tudom biztosan, hogy a Barátok irodalmi csoportban Lajos Béla mivel húzta ki a gyufát, de rövid idő alatt közellenségnek kiáltották ki.

Mikor a Barátokhoz regisztráltam, már folyt a csata. Valószínű, hogy az a pár hiba volt a casus belli, ami egy új kiadványban volt.

Lajos Béla, középiskolai magyartanár, tudása és igaza tudatában erélyesen lépett fel. Szó szót követett és a vita gorombáskodásba csapott át. Bélát kizárták a csoportból. Ő azonban nem hagyta magát. Ahányszor kizárták, új álnéven visszajött bizonyítani igazát.

Végül saját weblapot nyitott és megpróbálta a lista tehetségesebb tagjait átcsábítani magához. Senki nem mert vele szóba állni, ezért álnéven közeledett a tagokhoz.

Nekem például úgy mutatkozott be, mint Margó, a postáskisasszony. Azt írta, ismer egy nagy költőt, Lajos Bélát. Iratkozzak át annak a csoportjába, és gyönyörű verseket kaphatok tőle. A „nagy költő” később valóban írt nekem egy verset, amiből csak a legszebb 2 sort idézem:

„Kertemben, a mézes fürtök alatt
alvó cicám csak rólad álmodik”

Nekem így maradt meg az emléke.

Az a fiú...

A Színház után – című vers átirata

Az a fiú egy nyakigláb kamasz volt,
még szép szava sem volt a szerelemre,
... de hullt a hó, fülemben még
Schubert zenéje zsongott...
Lépj közelebb, csak ennyit mondott,
s én hozzábújtam égve, dideregve...

... és akkor, ott a sárga lámpafényben
a hópelyhek mind bódult táncba kezdtek,
fülemben örült tücskök ciripeltek...
... én hallottam a szavak szárnyalását,
vagy csak a téli szél zúgását...?
Ott kellett volna abbahagyni.
Hogy tudtam magam így becsapni!

Álmok útján

Szebeni Attilának

Göröngyös úton járunk,
térdig poros a lábunk,
de nap süt ránk, és szívünkben
egy szivárvány ragyog.

Pálmák szigete délen
vár rád, azt hiszem, értem.
Kell egy remény, egy álmkép,
s az őrzőangyalod.

Ha majd a bukó nap festi a tengert,
s vérvörös habja ölel,
a parti homokban izzik a lábnyom,
szellő se borzolja fel...
Mindegy, hogy álom,
mindegy, hogy ébren
hallod a víz moraját...
Mindegy, hogy hol jársz
e szürke világban,
éveid álmát
álmodd csak egyre tovább!

Reggeli kávé

Kávé illata száll már.
Álmom elúzi a fény.
Drágám, mondd mire várnál?
(Sóhajt hoz csak a szél)
Inkább bújj ide! Látom,
benned nap tüze ég.
Forró két karod átfon,
nékem ennyi elég.
Kinn fecskék csivitelnek,
fészküket őrzi a nyár.
Itt benn ősz tüze lángol.
Tőlünk fél a halál!

Borongósan

Felhők suhannak fenn az égen.
Minden mulandó. Mért is élnél,
amikor nincsen már reményed?
Nem érsz többet hulló levélnél.
Hópelyhek hullnak, ez december.
Az új tavaszt már nem is várod.
Az égen úszó felhők fodrát
ma már szemüveggel se látod.
A láthatár most ködben úszik...
Sok terv, sok álmom semmivé lett.
Csak üldögélsz, és megbocsátasz
magadnak. Ennyi volt az élet.

Honnan fúj a szél?

*Parafrázis**

Ne mondj olyant, hogy egy balkáni orkán
az Alföld pusztaságán át tarolhat!
Itt Duna vize folyt le száraz torkán
a forróságtól izzadt vándoroknak.
Beszélhetsz franciát, vagy bármi nyelvet,
vagy unalmadban megránthatod vállad,
ha dolgozol, gyümölcse itt teremhet,
s álmod hazádban mind valóra válhat.
Te is tehetsz egyszer, s nem is parányit,
ha együtt álmodunk egy jobb jövőről.
Bár van, ki népet jelszavakkal ámít,
az idő mindent felold és megőröl...
A forrongó Föld népe arra számít,
hogy vándoroknak népünk is hazát nyit.

* Baranyi Ferenc: Dunáról fúj a szél

Szavazás előtt

Jósolnak ezt-azt, szép időt,
máskor felhőket, jégesőt,
és hol bejön, hol mégse. Nem!
Beszélhet bárki már nekem!

Csak végre béke s csend legyen!
E nagy zsvivaj oly idegen.
Plakátok, hírek, gúnydalok,
nem érdekelnek. Hagyjatok!

Hogy mi lesz holnap, nem tudom,
de csupa jóról álmodom.
Lesz még vasárnap... ünnep is,
ha az eredmény nem hamis.

Ez a szegény föld otthonom.
A véleményem vállalom,
és amíg béna nem leszek,
szavazni mindig elmegyek.

Halak

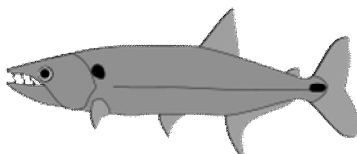
Mint hal a vízben?

– Sötét a tenger, merre, merre...
Magamban úszom. Sok veszély
kerget dagályban, zöldes árban.
Esztelen, kába szenvedély...

Egy örült cápa, teknős, vagy rája...
az éhes száj ma hústra vár.
Az apró hal, bár meg se kottyán,
mégis bekapja, s vége már...

– Tömegben, rajban hátha... hátha...
nem vesznek észre nagy halak.
Nem én leszek, kit ezer kis halból
egy szörnyű bálna, hamm, bekap...

De, hol vagyunk most? Feszül a borda,
Reszket a szíved, jaj, megáll?
Többivel együtt tart a háló...
Itt sem lesz más csak hal halál!

Kesergő

Szegény Magyarország! Szegény cseléd-népe!
Isten nem ver bottal, de ha reánk nézne,
megbocsájthatná már minden régi vétkünket,
egy évezred alatt megszenvedtünk értük.

Nem tanult a múltból, irigy kapzsi fajzat,
azt hitte, mindenkit elúzhat, becsaphat!
Urainktól féltünk, mentünk birkamódra,
nem változott semmi évszázadok óta.

Hittünk álmainknak, s az üres szavaknak,
hogy az úr aklában nekünk is jut abrak.
Csak tenni ne kelljen, összefogni végre!
Lusta cselédeknek megvetés a bére.

Ha eddig ez így volt, így lesz még sokáig.
Unokáink szarban járhatnak bokáig.

Pengeélen

Most pengeélen jár a nap...
Itt mit se érnek a szavak!
Jöttünk mi is vagy ezer éve
és rettegett Európa népe.
A harangokat félreverték!
Nyilaink okozták keservét,
és mégis, mégis helyet adtak,
bár nehezen, de befogadtak.

A vér hígult, talán kihalt,
de nem felejtjük még Uralt.
Költöttünk mítoszt, sok mesét,
fedtük az igazság sebét.
Itt szembenézni, jaj, ki mer
a valósággal? Semmivel!
Aki magyar, csak hős lehet!
Az idő mindent eltemet...

Múltunk kudarcainkkal telve.
Bolond fejét mindig beverte,
az álmokat szövő, a balga!
Urak prédája, hívő szolga,
ki messziről jött, s nem tanult.
Bármily ködös az ősi múlt,
könnyedén dönt, kin van kalap!
... és pengeélen jár a nap.

Hazugok földjén

Hazug ez az ország
Hazugok tanyája
Hazugság permetez
Minden szál virágra.

Hazugság kábítja
Ezt a balga népet,
Hazug álmaiból
Ugyan meddig élhet?

Elpusztul itt minden,
Megér még pár nyarat,
De végül a helyén
Csak sivatag marad.

A kutyák nem felejtenek

Már jóval elmúlt éjfél. Az ablakok tárva voltak, de a redőnyt leeresztették, hogy a réseken át egy kis friss levegő jöhessen a szobába a fullasztóan forró nap után. Minden zaj, apró zörrenés behallatszott a kertből.

Az öreg már aludt, de Júlia még nem volt álmos. Az ablak melletti sarokban, üldögélt egy fotelben – csak úgy hálóingben – és egy halvány égő mellett olvasott. Éber volt, de készen arra, hogy ha elfárad a szeme, azonnal bebújhasson az öreg mellé a könnyű takaró alá.

A kutya a kertben, az ablak alatt szokott aludni, mint ha így közelebb lehetne gazdáihoz. Most is ott volt, szép csendesen szunyókált. Néha valami nyöszörgő hangot hallatott. Álmodik, vagy a reuma bántja? Ő is öreg, mint a gazdái.

Hirtelen morogni kezdett. Júlia felfigyelt. Biztosan sündisznót lát. Azokat nem szereti.

A kutya tovább morgott. Az asszony hirtelen megdermedt, mert egy suttogó hang ütötte meg a fülét.

– Dollár... gyere ide!

A kutya elhallgatott.

Júlia az ágyhoz ugrott és ijedten rázni kezdte a férjét.

– Vili, az istenért! Ébredj! Valaki járkal a kertben.

Az öreg kábultan kászálódott elő.

– Mi? Mi a baj?

– A kertben... Valaki... Dollár morgott rá...

– Ugyan...

– De, én félek... Menj! Nézd meg, mi van!

A férfi felkelt és meztelenül, ahogy a hőség miatt nemrég lefeküdt, kiment körülnézni. Nem zavarta a pőreség, máskor is megtette, ha éjszaka eszébe jutott, hogy nem adott friss vizet a kutyának, vagy nem zárta be a garázs ajtaját. Sötét van. Csupa fa meg bokor a kert, nem látni be... ha meg valaki leskelődik? Hát nem sok néznivalója akad már. Akinek ez kell... tessék!

Most mégis meggyújtotta a kerti lámpát, de csak pár lépést tett a bejárat előtt, aztán visszafordult. A hatalmas fák árnyéka mindent beborított, a világítás szinte semmit nem ért.

Ha valóban van itt valaki, bárhol meghúzódhat a sötétben. Felesleges nézelődni... és veszélyes is lehet.

Visszament.

- Senki - nyugtatta Júliát. - Talán képzelődsz.

- Nem, nem...

- Ha volt is, már elment. Vagy elbújt a bokrok között.

- Megnézted?

- Tudod ki! Hogy leüssön? Koromsötét van. Bezártam minden ajtót. Gyere aludni.

Júlia azonban egyre éberebb lett. Rémulten latolgatta:

- Tudta a kutya nevét... és Dollár ráismert a hangjára... Te jó atyaisten! Ez csak Józsi lehetett. Más nem ismeri a kutyánkat.

Józsi! Valamikor a szomszédban, egy szükséglakásban lakott. Éjszaka gyakran átmászott a kerítésen gyümölcsöt szedni, káposztát, paprikát, paradicsomot zsákmányolni. Júlia kutyáját már kölyökkortól idomította. Ha a család nem volt otthon, rúgta, lapáttal verte, ha ugatni mert rá. Az arra járók látták néhányszor, de nem álltak meg. Sokáig szóvá se tették. Így sajnos csak évekkel később derült ki, és akkor már nem volt mit

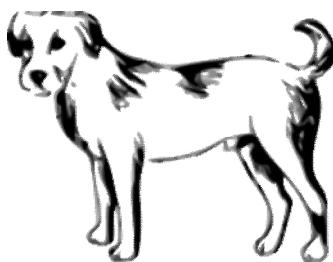
tenni. Dollár csak a postást merte megugatni, mert tőle elválasztotta a kerítés. Benn a kertben félt. Ha maga mellett tudta a gazdáját, vadul támadott, de ha egyedül volt, ugatás helyett legfeljebb csak morgott.

Józi elköltözött.

Most, évekkel később, valaki nevén szólította az öreg Dollárt és a kutya azonnal ráismert a hangra. Abba-hagyta a morgást. Talán felrémlettek régi megpróbáltatásai. Félt, hogy újra agyba-főbe fogja verni... annak a hangnak a gazdája.

A kutyák nem felejtenek.

Az emberek se. A beljük ivódott rémület ott kísért a felszín alatt, míg csak élnek.

Brumi kutya utolsó levele

Jobbról fehér rózsza,
balról som virágzik,
árnya alatt sírom
talán nem is látszik...

Jó kutyátok voltam.
Halk volt ugatásom,
csak nyugodt őrzéshez
nem volt maradásom.

Víg mezőkre vágytam,
sokszor meg is szöktem,
pedig a gazdámat
igazán szerettem.

Késő vén koromig
szolgáltam eleget.
Kutyamennyországba,
tudom, beléphetek.

Most, hogy lefeküdtem
hús bokrok tövébe...
utolsó levelem
maradjon emlékébe.

Testemet ölelje
sombokor gyökere,
legyen virága is
emlékemmél tele.

Piros, a kutya és a Zsuzsika-effektus

A nagyszülők sorsa és öröme, hogy az unokát hosszabb-rövidebb időre vendégül láthatják.

Misi még alig tudott beszélni, mikor megérkezett hozzánk. Csekély szókincsével és némi mutogatással már az első félórán tudtukra adta a számára legfontosabb eseményeket.

A fejére csapott és jelentősegteljesen hozzáfűzte:

– Zsuzsika verte!

Belemarkolt a hajába:

– Zsuzsika húzta! Zsuzsika tépte!

Megrémültem.

– Csak nem bántotta valaki ezt a gyereket? Talán csak fantáziál, mesél... kitalálta az egészet.

– Bizony, igaz minden szó – mesélte Misi édesanyja. – Zsuzsika a szomszéd család kislánya. Egyidős a két gyerek, de Zsuzsika jóval fejlettebb Misikénél, nagydarab, dundi kislány. Nem tud szépen, nyugodtan játszani. Legfőbb szórakozása, hogy Misikét csépel. Nem akartam a szüleit megsérteni azzal, hogy megtiltom neki, hogy bejöjjön hozzánk, mert nemcsak szomszédok vagyunk, hanem, a drága jó édesanyja, még kollégám is! Félttem, hogy veszekedés lesz belőle, vagy a munkahelyemen kellemetlenkedik, inkább beadtuk Misikét az óvodába. Nagy nehezen vették fel a kiscsoportba, hiszen még beszélni is alig tud, de megértették a körülményeket. Minden hiába... Zsuzsika szinte leste, mikor érünk haza, azonnal ájtott és kezdődött a goromba játék. Misike pedig megadóan tűrte a hatalmaskodást. Beláttam, hogy el kell választani

egymástól ezt a két gyereket! Ezért is hoztuk el Misi-két pár hétre.

Előszedtük a régóta őrzött játékokat, hogy ne unatkozzon a gyerek. Volt itt maci, kutya, bohóc – még az apja gyerekkorából. Kezdődhetett a játék.

– Mi legyen a bohóc neve?

– Zsuzsika! – vágta rá kicsi unokám, szinte gondolkodás nélkül.

– Adjunk nevet a kutyusnak! No, hogy fogjuk hívni?

– Zsuzsika!

A mackó nevét már meg se mertem kérdezni.

Húsvétra egy élő nyuszt hoztunk kölcsönbe. Úgyse kell sokáig. Hozzá se mert nyúlni. Egy simogatásra se lehetett rábírni, etetni se akarta.

– Zsuzsika, Zsuzsika! – bizony a nyuszinak is Zsuzsika lett a neve. Másnap vissza is vittem a gazdájának.

Nem lesz ez így jó! Járjon óvodába itt is, talán a sok gyerek között feledésbe merülnek Zsuzsika gonoszkodásai, és odahaza a szomszéd kislány is leszokik a hajtépésről, mire legközelebb találkozik az unokámmal.

Így lett Misiből letenyei óvoda.

Már a beszoktatás első napján jól érezte magát az új oviban. Ragyogó idő volt és mindenféle szabadtéri játékból lehetett választani. Sok új szórakozási lehetőség várta: hinta, csúszda, mászóka, homokozó, gyerekkézbe való, műanyag ásóval, lapáttal. Minden gyereknek jutott játék kedvére.

A Misi rögtön a csúszdához szaladt, amire éppen egy másik kisfiú akart felmászni.

Misike azonnal félrelökte egy határozott csatakiáltással:

- Most én vagyok a Zsuzsika! - és ő mászott fel elsőként a csúszdára.

De nem is Misikéről, hanem a kutyáinkról akartam írni. Elsősorban Pirosról, a menhelyi kutyáról. Mikor először megláttam, egy fedetlen kennelben ült egy kis kutyaház tetején. Lakótársa egy, fél szemére vak, fekete puli, keverék kan volt, aki uralta a területet. Övé volt a kis kutyaház, nemcsak azért, mert ő befért, Piros pedig aligha, hanem mert ő volt a régebbi lakó. Előjogait ki is használta, így Piros a kutyalak tetején vészelt át a telet. Megküzdeni a meleg szállásért nem tudott, mert törött lábát nemrég foltozták össze. Így az időjárás, a kemény téli fagy hamarosan megviselte.

Piros szép, zsemleszínű, ivartalanított szuka volt. Azonnal megakadt rajta a szemem. Ahogy mondani szokták, ezt, vagy semmit, és azonnal örökbe fogadtuk.

Hamarosan kiderült, hogy a balesete, a hideg tél, és még ki tudja, mi minden, amiről nem is tudtunk, alaposan tönkretette az egészségét, ezért benn alhatott a lakásban, pedig a méretei nem éppen szobakutyaságra predesztináltak.

Két év telt el, közben gyógyszerelés, műtét, mindent türelmesen viselt.

Na, de valakinek a házat is őrizni kell!

Így került hozzánk Brutus, a fiatal kan. Övé lett az udvaron álló kutyaól.

Piros, akinek jó helye volt eddig a lakásban, új szokást vett fel. Ha kiment az udvarra azonnal elfoglalta a kutyaházat, amire eddig rá se hederített.

Talán felrémllett neki a múlt, a menhely, a hiába vágyott kutyaóllal... Mintha azt mondaná:

- Itt most én vagyok előnyben... Most végre én vagyok a Zsuzsika...!

Emberek, kutyák, egyre megy... mindenki felül akar kerekedni valamiben, le akar győzni valakit, mindenki Zsuzsika szeretne lenni...

Bizony, így adódnak tovább az elszenvedett sérelmek. Szomorú.

A varázsló végzete

Néhány jó vers a sok között akad,
mint kutyatálban pár ínycsok falat.

Lehetne több is, de már nem tudom,
varázspálcámat hol, melyik úton
vesztettem el. Vagy szent varázserőm
fű nőtte be egy birkalegelőn?

Feladtam százszor, s százszor újrakezdttem.
Hogyan csináltam? ... Már el is feledtem.
Hókuszpókusz! Néha még hadonászok,
de új csodákra már hiába vártok.

Egy csorba hangszer, néma zongora,
szférák zenészeként nem zeng soha.

Gésa egy régi képen – 2

Ruhája, mint a feshő rózsa szirma,
magasan zárt és rengeteg.
Körötte érzed, hogyan lengenek
az illatok és édes permetek.

Feltűzött kontya, mint az ében.
Közönyös arca Hold az éjben.
Mintha könyvet olvasna éppen,
oly egykedvűn matat e képen.

Minden dicsérő szó itt oly banális,
mert tekinteted odarebben máris,
ahol a szoknya bomlik kétfelé...

Ott látszik két parányi lába,
mintha mindig felhőkön járna.
Mindenkié ő, s talán senkié.

Álmatlanul

Mikor nem ráz meg többé jaj, se baj,
mikor úgy érzed, oktalan zshivaj
mindaz, miért a többiek remegnek,
akkor már útján vagy a végtelennek.

Mikor már új örömben nem reménykedsz,
s nem fohászkodsz sem istenhez, sem éghez,
mert végleg megadtad magad a Sorsnak,
tudd meg: akkor már te is „szép-korú” vagy!

Tudod, hogy messze egy madár dalol,
s talán virágok nyílnak valahol,
de minden dal, meg illat messzi emlék...
Közeledik hozzád a bűvös „nem-lét”.

Ez az egész már nem is érdekel,
de hát kicsit még mindig élni kell...
Aztán minden reményed megtagadva,
belenyugszol egy végső gondolatba,
hogy a világ csak ámító keret,
s ha meghalsz, nem lesz üres nélküled.

Az öreg hölgy leltára

Karcsú bokám, mivé lettél?
Rossz utakra sose vittél.
Két gömbölyű, fehér térdem,
mért nyikorgod öregségem?

Az a kis kert, testem éke,
csak egynek volt menedéke.
Ki gondolta, hogy a vásott,
tüzes kemencékre vágyott?

Márvány hasam, ami voltál,
két nagy gyermeket hordoztál!
Meglazultam, elernyedtem,
nincs tükörbe nézni kedvem.

Hajdan büszkén ringó mellek!
Melltartó se segít nektek...
Szemembe nézz, meg a számra!
Magam sem ismerek rá ma.

Perlekedő öregasszony,
szava senkit ne riasszon,
mert mindig csak arról szóltam,
amit igaznak gondoltam.

Dolfi néni

Dolfi néni az ablaknál ült, mint általában a vénaszonyok. Bámulta a novembervégi napsütésben úszó kertet, akárcsak más korabeliek. Idén hosszú volt az ősz és még mindig volt pár aranyló levél a fákon. Úgy tűnhetett, mintha ezekben gyönyörködne, de meg se látta, mi van odakinn. Régesrég képek úsztak előtte. Magát látta gyerekkorában, de mintha valami idegen lenne... már semmi érzelem nem kötötte ahhoz a nyolcéves kislányhoz, akit kézen fogva vezetett az anyja.

– Szeretnél egy kistestvért?

– Nem.

– Miért?

– Mert akkor őt szeretnéd és nem engem.

– Honnan tudod, hogy szeretlek?

Ezen a kislány elgondolkozott. Tulajdonképpen a tanító néni jutott eszébe, aki karácsony előtt a szeretetről beszélt. Azt mondta, hogy egy értékes ajándék – egy nyaklánc – többet ér, mint ha mindenféle játékot, zsúfolnak a szülők a karácsonyfa alá. Az a sok minden, csak a kényeztetés, amolyan majomszeretet jele. Akkor összeszorult a szíve és nagyon szeretett volna egy nyakláncot, mert náluk mindig tele volt a fa alja apróságokkal, ami elkápráztatta, de ezután már nem tudott örülni neki.

– Engem is ilyen majomszeretettel szeret az anyám – állapította meg, de nem beszélt róla.

– Honnan tudod, hogy szeretlek? – sürgette az édesanyja.

– Mert mindenfélét veszél nekem. Babákat...

A fákról lehullt az utolsó levél.

Azokat a babákat anyám varrta éjszakánként, hogy legyen mit tenni a fa alá... jobb lett volna, ha elmondja... talán nem éltem volna abban a hitben, hogy engem csak olyan majomszeretettel szeretnek...

A délután lassan alkonyra fordult...

Nincs senkim, se húgom, se öcsém... de nem én vagyok az oka... Hát dönthet arról egy gyerek... egy olyan kicsi leányka?

Ők ketten mindig a fekete autókról beszéltek. Munkaszolgálat, meg láger... Majd, akkor, majd ha vége lesz a háborúnak...

Azt mondta anyámnak:

– Én mindenholnan visszajövök hozzád...

Új kép...

– Elkísérlek

– Ne! Késő van. Hátha igazoltatnak!

– Legalább Dolfit vidd magaddal! 10 éves. Vigyáz rád. Hazasegít.

Szótlatlanul mentünk a sötét utcán. A házban egy alacsony kövér asszony fogadott... Bal arcán anyajegy volt – mint a mesében a vasorrú bábának – gondoltam. Leültettek egy székre. Anyukám és az asszony átment a másik szobába.

Nekem kell hazafelé anyámra vigyázni! – szinte belemerevedtem fontosságom tudatába... Pedig fogalmam sem volt semmiről...

Odakinn kigyúltak az utcalámpák fényei. A sárga ragyogásban az árnyékok mélyebbek, sötétebbek lettek...

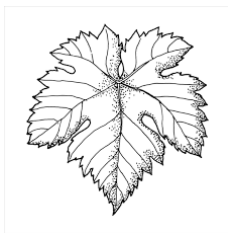
Húszévesen skarlátos lettem. Velem együtt anyámat is bevitte a mentő, mert fájt a torka. Egymás mellett feküdtünk. Az orvos az ágy mellett vette fel az adatokat, az előzményeket. Nagyon lázas voltam, de nem figyelt rám senki. Anyám remegő, könnyes hangja szűrődött át hozzám, mintha valahonnan nagyon messziről szólna:

– Egy osztályra való gyerekem lehetett volna...

Másnap anyám már hazamehetett. Csak szimpla torokgyulladás volt, nem skarlát.

Pilinkélő hópelyhek látványa kizökkentette Dolfi nénit a múltidéző álmokból. Fázott. A vastag berlinerkendő után tapogatott a sötét szobában. Magára tekerte és felsóhajtott:

– Végül mindig minden összeáll, de már nem segít senkin.

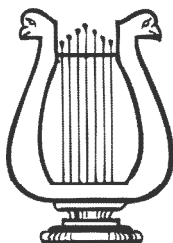

Vigasztaló

A múlt könnyek ködében ázik,
nyirkos falak vesznek körül,
de itt-ott még csillag világít,
aki figyel rá, majd örül!

Mi volt? Miért? Ki bűne-vétke?
Ki dönti el? Kit érdekel!
Míg vers a versre élni vágyik,
a csend is nékem énekel.

Ma pár szó újra összecsengett...
verselgetek, tehát vagyok!
Még múzsák várnak tárt karokkal,
s nem tömjénfüstös angyalok.

Anyám mesélt

Anyám az életét gyakran mesélte,
s mindig az lett a mese vége,
ha mindent újra kezdene,
bizony, több lenne már esze.
Valami másra, szebbre vágyott,
és bánta, amit elhibázott.

Talán egy másik csillagon
újjászületik? Nem tudom.
Bizony jó lenne bárhogyan,
mert azt kívánom, boldogan
éljen a távol túlvilágban,
Mennysorszámban, vagy Walhallában.

Sokat tűnődtem, eljön-e
A múltmesélés ideje,
amikor én is mindent bánok,
s inkább elhagynám e világot,
mint, hogy a múltam rám omoljon
s tépjem, sikáljam minden foltom.

Mesélek és töröm fejem,
múltamon mért nem könnyezem?
Az ember persze nem örül,
ha zárt falak veszik körül,
ha nincs lépésnyi választása,
csak sorsa börtönébe zárva,
bejár egy kijelölt utat.
... de legalább nincs bűntudat.

Elmenőben

Máskor komoly
ajkán egy félmosoly.
Szemembe néz. Talán
ez az utolsó délután,
mikor még akármit tehet,
maradhat is, vagy elmehet...

Ebből elég!
Ez már a vég.
Most lépni kell!
Csak innen el...

Későre jár.
Búcsúzni kár.
Talán még lenne válaszút,
de már bezártam a kaput.
Ezüst haján a holdfény játszik.
Köd száll le rá s már nem is látszik.

Kegyetlenül

Már nem kereslek,
nem kutatlak,
a titkaid
tartsd meg magadnak!

Kérdeztelek,
de nem feleltél,
pedig akkor
még érdekeltél.

Most hallgatok.
A csönd is fájhat?
Mi gondom rá,
téged mi bánthat!

Ha mondanád...
Na, mondd! Én hallom,
csak ásítok,
s közben elalszom.

Nebáncsvirág

Bezárt kertben voltam bezárt virág,
s nem tudtam, hogy a fény nekem ragyog.
Múlt ideál szerint nevelt anyám,
hogy égbe vigyenek szűz angyalok.

Agyonszeretett és agyonvigyázott,
hogy ne érezzek orkánt, sem fagyot...
Hiába ismerem már a világot,
ha támaszom nincs, élni sem tudok.

Augusztus végén

Nem nyár a nyár, ha őszi hangulat,
elmúlás rémít fát, virágokat,
s szívünkre bánat, ónos köd szitál.

Ki biztonságban benn a házban él,
csak annyit hall, hogy lám, a szél zenél,
de kinn kísérteteknek áll a bál...

Szerényen

„Kéne valaki, sokszor kéne”
kinek nem fáj a csínytevése,
mert huncut szemén rögtön látszik,
hogy ő csak játszik, újra játszik.
Ha néha fellobbanna hangja,
azért még nem lennénk haragba’,
ha mégis megbántana váddal,
békítene egy szál virággal,
fülembe súgná: Szent a béke,
ugye szeretsz és nincsen vége?
A véleményem érdekelné,
még az újságját is letenné!
Ha nem néz rám, mert rossz a kedve,
csak *„Tenne úgy, mintha figyelne”!*

Idézett sorok Dsida Jenő *Kéne valaki* c. verséből:

"Kéne valaki, sokszor kéne:"

és

"- tenne úgy, mintha figyelne."

Játék

Hidd azt, hogy örökké tart,
és mindenre van még idő!
Mi kifakult, a múlt,
még színesre festhető...

Már mindent megértetek,
és nem sok, mit kérek,
csak játszd el nekem újra Rómeót!
Nem is kell ott kinn az erkély alatt állnod,
vagy fel is vehetnél egy házikabátot,
csak játszd el még egyszer újra Rómeót!

És minden visszatér,
és minden jó lehet...
Tudni kell játszani,
s szeretni az életet..

Önkritika

Verselésem gyerekes,
a tartalma zagyva,
az benne csak érdekes,
ami ki van hagyva.

Néhanapján mégis
arról álmodok:
lesz majd, aki azt mondja,
hogy költő vagyok.

Csak megyek...

Az egerem kattog
a billentyű csattog
egy honlap, egy másik
a körmöm már vásik
de látszat csupán ma
e tevékeny álca
mert nem old meg semmit
a hálón a lárma

egy aszpirint gyorsan
de nem tudom, hol van
csak tovább, csak megyek
na mi lesz itt egek
bár törődnék mással
mint az olvasással
csak rohan az idő
most írja, de ki ő?
és nem jutok szóhoz
se rosszhoz se jóhoz
mert tovább mert megyek
itt kérdésből hegyek
csak kattog a gép
és szájtépés mind miből
régén elég

mert mindig
és mindig
minden csak frázis
mondjátok végre
hogy kellene más is
de ne legyél számár

mert itt a tél s ha már
jaj mindent behavaz
és mindenütt panasz...
de fogd be a szád
itt elég ha lájkolsz
és mehetsz tovább!

Zsuzsanna - Álom

Azt álmodtam, hogy kilépett egy ajtón,
és látványától megdermedt szívem.
Zsuzsanna volt, ő nézett rám merően.
Fürdőből jött tán? Nyolcvanévesen...

Csak állt a sápadt, sárga test. Szemembe
a sajnálattól égő könny szökött.
Mivé lett ifjúsága, keble halma?
Ében hajába – jaj – tél költözött.

Már nem lesett rá többé vén, se ifjú,
és nem kísérték áhító szemek,
csak utcakölykök vihogták a látványt,
s dobtak felé pár elkésett követ.

Ajtó csapódik s nyílik, nyílik újra,
és új Zsuzsannák jönnek meztelen,
s kit fiatalon nem köveztek holtra,
magát rejteni vénen képtelen...

Utolsó esti dal

Tibornak

Mikor még elmondhattunk volna minden szépet,
nem mondtuk ki, ami szívünkben égett:
hogymás nélkül nem élet az élet...

Talán éretlenek voltunk a szerelemre,
hiába nézett szem a szembe,
csak vártuk, hogy a másik mondja, kezdje,
hogy mennyire és miért és hogyan...
És éltünk boldogtalan boldogan.
Azt hittük, komoly felnőttek vagyunk,
megváltjuk a világot is magunk...

Az évek múltak gyors ütemre.
A megváltás nem nekünk lett teremtvé.

Maradt valami űr, hiány,
mi nem pótolható. Magány
zár be minden merész utat,
az ember még keres, kutat...
A ki nem mondott szerelmes szavak
eltűntek, mára nyomuk sem maradt.

Őszi búcsú

Hangulatkép

Apollinaire L' Adieu című versét olvasva

Letörtem ezt a száraz ágat...
Az ősz, lám, mindent tönkretesz!
Tudom, hogy már hiába várlak.
Ó, illatok, virágok, ágak!
Elmúltok. Halk eső neszez...

Függönyt!

Úgy látszik vége.
Mit mondjak? Semmit!
Magam maradtam
e sivatagban,
hol posta sem jár,
nemhogy e-mail.

Mindent kimondtam,
mindent kimondtál.
Új mese nincsen.
Ásítunk egyet,
ez véget ért.

Kellene még egy
feloldó végszó.
Búcsúzni bárhogy...
A függöny legördül.
Lesz új közönség,
most tapsot ne várj!

Állatbarát

D. Nagy Lászlónak

Hideg a tél Torontóban,
mókus reszket kinn a hóban.
– Adsz-e almát, diót néki,
ha az éhes mókus kéri?
– Adok bizony, van raktáron.
Minden mókus a barátom

Töprengés

Minden nőben lakik egy angyal
s egy közönséges durva is,
amit ha itt leírnék k-val,
a moderátor rám pirít.

Kiből, mit faragott ki sorsa?
Ne szöld meg ezt a versemet,
mert drága fából ágy, koporsó,
de bölcső, s kereszt is lehet.

Ugyan, miért?

Mért? Ugyan mért is!
Mért írom itt ma
újra a verset?

Csak, mert az ablak előtt
a meggyfa virágba borult...

Nem kérdett semmit.
Nem súgta: Miért?
Érezte, hogy itt a tavasz,
s neki annyi a dolga:
kibontani mára
a fehér gyönyörűség,
virágszerelem kapuját.
Jöjjenek darazsak, méhecskék,
mind, aki várta!

S ha jég veri tán a virágot,
jég a gyümölcsöt?
Sóhajtozhat a gazda, de lám,
újra tavaszra várnak a meggyfák.

Öt sorban

Paradicsomi idill

Dicsérjük mind az Úr hatalmát.
Teremtett banánt, tököt, almát.
Éva szól: – Ez remek!
De Ádám már remeg:
– Ma mit akarsz letépni? Mondd hát!

Öreg piás

Régóta Letenyén lakom,
de Mura vizét nem iszom.
Jó korán kelek,
a hegyre megyek,
s vörösbort kortyolok. Bizony!

Kutyám

Kutyámnak a neve Piros.
Van róla chip és papiros.
Azt kérem tőle,
Hogy jaj, jövőre,
Ne legyen kilenc belőle.

Bálás ruha

Juliska bálában keres
ruhát, mely piros, vagy veres,
s hátára van festve,
esetleg hímezve:
Ha elég pénzed van, szeress!

Ez meg az

Nyugdíjosztáskor

Gyere haza öreg párom,
A jöttödöt alig várom.
Lesz itt minden, nem vitás:
Csirke-farhát paprikás.

Hold-álom

A Hold felfújta nagy pofáját
és így szólt: Telihold vagyok!
Csak voltál – vibráltak körötte
parányi, fényes csillagok.

Csípősen

Ha a szúnyog jó nagy volna,
s én lennék a kisebb,
Isten bizony nem állnám meg,
hogyan bele ne csípjek!

Mondóka

Jobb a Bála,
mint a gála,
ha nem telik
új ruhára.
Ha arra se futja, vége.
Nem leszel az utca szépe!

Csokrok 5-7-5-re

1. Tavasztól őszig

Tavaszszepsége
nyárra gyümölcst terem.
Őszre lehervad.

Ollód levágta
kertem legszebb virágát.
Megfizetsz érte!

Pitypang, hol a nyár?
Szirmod már rég tovaszállt.
Őszi eső hull.

Pillangó szálldos,
friss virágot keresne,
de csak kórót lel.

Csendes az este,
csak egy tücsök hegedül.
Itt ülök árván.

Színes levélke
jelzi, hogy ősz közelít.
Táncol a szélben.

Ősz ül a fákon.
Didereg a falevél,
Lehull a földre

2. Hegyen, völgyben

Fel, fel a csúcsra!
Odafenn a Nap ragyog.
Ott is hideg van...

Köd száll a völgyre.
Lassan már bealkonyul.
Madárka fázik.

Brummog a medve,
nagyon éhes őkelme,
mézet szeretne.

Kupac az úton.
Örülnek a verebek.
Langyos az étel.

Esett, az eső,
mindenütt nagy pocsolyák.
Dohos világ ez!

Rohanó patak
a hidat már elvitte...
Mi lesz itt holnap?

Ne vésd a fákra!
Írd a saját bőrödre,
kiket szerettél!

A korhadt fának
ellobbant már a lángja.
A tűz kialszik.

3. Szerény véleményem

Az a jó munka,
amit örömmel végzel,
mert az a hobbid.

Bőségkosarat
mostanában nem láttam.
Nyugdíjas vagyok.

Aranyeső csak
a kertemben virágzik.
Másoknál zsebben?

Rajzoljunk nullát,
köré babérkoszorút!
Mindenki tapsol.

Bányászbéka volt,
jó hangosan vartyogott,
sose dolgozott.

Mesebeszéd ez!
Össze-vissza beszédben
elvész a lényeg.

Két percet késtel.
Begerjedt a főnököd?
Ki fognak rúgni.

Karácsony: ünnep.
Lesz-e minden gyereknek
meleg szobája?

4. Tarkabarka

Madárjóslatban
hittek a rómaiak.
Van aki most is...

Nézz a tükörbe!
nem láttál még szamarat?
Már azt is láttál...

Orkáncabátot
szeretnék olcsón venni!
Azt mondta: Én is!

Az én hegedűm
gyönyörűen dalolna,
ha lenne húrja...

A zenekar ma
karmester nélkül játszott,
és nem hiányzott.

Ha az öreg pék
nem látja meg a pókot,
kiflibe gyúrja?

Nem tudom, miért
butul meg sok kisgyerek
az iskolában.

Írtam egy regényt,
nem kíváncsi senki rá.
Magam olvassam?

Újjá születni
öszvérként nem szeretnék.
Maradok számár.

Sziszifusz jöhet?
Ne görgessen itt követ!
Van elég követ.

Hamlet tűnődött,
mit ér e piszkos élet,
Éljen, vagy haljon?

Festett arcomon
nevethet a közönség,
majd később sírok.

Tükörbe nézek.
Ellenség néz vissza rám.
Ki ez? Nem értem.

Sok hazug ember,
meséli be másoknak,
milyen sok jót tett.

Csipkerózsika
bokrok között elaludt.
Királyfi várhatsz!

Tudod-e tökmag,
mit öntök salátára?
Tökmagolajat.

Töredékek

Ha köd borul az esti tájra,
min nem hatol keresztül több sugár,
mondd, lesz-e még ki holnapunkra vár,
mikor köröttünk minden oly sivár?

Itt szél zilálja már a bokrokat
Sok hullt levél kajánul égre néz:
Ti többiek, majd ti is mind lehullotok,
s még fákat is eléri tán' a vész.

Káprázó szemmel egyre nézem,
hogy felhők futnak fenn az égen,
painszürke felhők, mint egy képen...

Út. Lomb veti rá hűvös árnyát,
takarja, mint lelkünket a mesék,
hogy ne lássuk a világ szégyenét,
csak az álmok pillangószárnyát.

Már nincs virág. Dúslombú fák
árnyéka nem marasztal.
Vidám padok, ne hívjatok,
itt nincs más, csak panaszfal.

Árnyék: a fény játékszere,
nélküle szegény lenne a világ.
Unott a tűz, a szikra, rózseláng,
ha nincs mögötte az éj háttere.

Amikor lehunyod szemed,
magadat hová képzeled?

Ne ints, ne szólj, hiába már!
Tudom, hogy végül rám mi vár.

Szép-e az, mi öncélúan cifra?
Vers-e minden leírt irka-firka?
Van úgy, hogy árad ezer gondolat...
Mit mondjak el? Szépet vagy fontosat?

Dicsérj, ha akarsz, magamért.
Nem kapod vissza, soha!
Elrontja a művészt és a művet
az udvariassági dicséret.

Már este van... Imbolygó árnyak
rémítenek, mert körülállnak,
befonnak és hiába kérem,
ne hagyjatok örök sötétben!

Ha volt egy nap, egy pillanat,
mikor hittük, értünk is süt a Nap,
akkor bólints. Megértem,
hogyan érdemes volt élnem...

Szórj csak hamut a szunnyadó parázsra,
egy könnyű szélről felkap újra lángja.
Én nem tudom, mi lesz belőle.
Talán nem is élünk jövőre...

Minden nap ötször,
aztán naponta,
majd minden másnap,
három nap eltelt,
hiába várom,
nem jön levél.

Tartalom

Próza

A hetedik könyvbemutató	48
A jó öreg kocsmáros	18
A kutyák nem felejtnek	75
Az a bizonyos átkos	33
Az internet se fenéig tejföl	65
Az internet, meg én	38
Az osztályban	15
Beiratkozás	14
Dolfi néni	86
Egy régi történet	20
Háború volt	10
Hogyan lettem ateista?	30
Képzeljétek...!	27
Legendák egy honlap körül	40
Piros, a kutya és Zsuzsika effektus	79
Pünkösdi kenyér	25
Szedett-vedett válasz	36
Valahol el kell kezdeni	7
Volt egyszer egy jó forint	22

Tartalom

Versek

A költő kertje	62
Anisse a hős	64
Anna fátylai	45
Anyám mesélt	90
A 85. évben	58
Augusztus végén	93
A varázsló végzete	82
Az a fiú	66
Az öreg hölgy leltára	85
Állatbarát	100
Álmatlanul	84
Álmok útján	67
Ballada a szerelemről	60
Borongósan	68
Brumi kutya utolsó levele	78
Búcsúzóul	37
Csak megyek	96
Csokrok 5-7-5-re	104
Egy gyermekvers margójára	53
Egy tanár ars poétikája	52
Elmenőben	91
Emlékezés	53
Ez meg az	103
Függönyt!	99
Gésa egy régi képen - 2	83
Halak	71
Hazugok földjén	74
Holdezüst romantika	42
Honnan fúj a szél?	69

Ida Anna levele	41
Játék	95
Kegyetlenül	92
Képek még vannak...	54
Kesergő	72
Kilehet költő...	59
Látod?	57
Már nem tudom...	47
Nebáncsvirág	93
Nekrológ a törmelék fölött	55
Öledben egy marék cseresznye	43
Önkritika	95
Öt sorban	102
Őszi búcsú	99
Pengeélen	73
Reggeli kávé	68
Sárga rózsák	63
Sors	58
Szavazás előtt	70
Szerényen	94
Találkozás a Mesterrel	56
Töprengés	100
Töredékek	109
Ugyan miért?	101
Utolsó esti dal	98
Végső búcsú	63
Vigasztaló	89
Zsuzsanna-álom	97

Bemutakozás

Pécsett születtem, 1932. december 18-án. Ott éltem tanulmányaim befejezéséig. Nagyon korán kezdtem verseket írni, de nagyon későn jutottam publikációs lehetőséghez.

A nyilvánosságot számomra Kaskötő István biztatása, és az Internet hozta meg.

2002 óta egy kanadai magyar irodalmi weblap, a Kaláka szerkesztőségi tagja vagyok. Ezzel párhuzamosan különböző amatőr irodalmi csoportokban is tevékenykedtem, közülük legfontosabbak: a Barátok verslista, a Fullextra, az Irodalmi Rádió és újabban a Poet internetes irodalmi csoport.

Verseim nyomtatásban számos Antológiában szerepelnek. A HetedHéthatár magazinnak szinte minden számában volt versem, vagy prózám.

Műveim a különböző amatőr pályázatokon. sikeresen szerepeltek.

Legjelentősebb eredményeim:

2003. Kiemelt díj a „XI. Ősszel is nyílik virág” országos pályázaton

2004. Fullextra weblap művészeti és kommunikációs pályázat: I. helyezés

2006. 2009. 2012.: Amatőr Irodalomért Verslista Díjak

2010: Irodalom Rádió legjobb szerzője

2013. A Köz Szolgálatáért kitüntető cím (Letenye Város Képviselő-testülete)

2014. Horváth-Hoitsy Edit Irodalmi - Művészeti Díj

1954-től Zala megyében, Letenyén élek. Írok, festek és kapcsolatot tartok messzi barátaimmal.

Férjem, - akivel túl vagyunk a 60. házassági évfordulón – mindenben támogat, hogy írhaszak, ezért van időm, hogy magam szerkesszem megjelenő könyveimet.

Van 2 fiam, 3 unokám és már 2 dédunokám is. Sajnos őket ritkán látom, mert külföldön élnek.

Eddig megjelent köteteim

Arcok a múltból 2006.

Ólomból szőni pilleszárnyat 2006.

Letenyei Fák 2007.

Álmok útján 2008.

Anica 2009.

Pepita füzetek 2010.

Mint fák a szélben 2010.

Fúzió (Timár Zoltán rajzaival) 2010.

Derült égből 2011.

Utak és évek 2011.

Mária lányai 2012.

Orchideák 2012.

Cinka cica és Kandúr Karcsi kalandjai 2012.

Kutyául érzem magam 2012.

FigyeljeteK gyerekek, Klári néni mesél 2013.

Miből lesz a cserebogár! 2013.

Napraforgók 2014.

Álmok asszonya 2014.

Műveim itt is megtalálhatók:

<http://kamarasklara.homestead.com>

<http://kalaka.homestead.com>

<http://mek.oszk.hu/13800/13823/index.phtml>

<https://www.scribd.com/user/170153889/kamarasklara>

<http://hetedhethatar.hu>

<http://portal.verslista.hu>

http://www.poet.hu/szerzo/Kamaras_Klara

Kamarás Klára: Pütkösdi kenyér
Kiadja a Héthatár Kiadó
Kozármisleny, Mikszáth K. u. 24.
www.hetedhethatar.hu
Felelős kiadó: L. Csépanyi Katalin
Nyomdai munkálatok: B-Group Kft. Pellérd
Felelős vezető: Borbély Zsolt